БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 96 (6531)
МАЙН 15
ПЯТНИЦА
1953 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Пар хахалалгын ябаса эрид хурдадхаха

Хүдөө ажахын культурануудай ургаса дээшэлүүлхэ хэрэгтэ сэбэр пар шиидхэхы удхашанартай байдаг. Пар хадаа полинуудые элдэб буртаг ургамалнуудһаа сэбэрлэдэг, газарай хүрьһэндэ шииг нойто ба тэжээлтэ зүйлнүүдые баридаг юм. Зунай сагта һайнаар харууһалан элдүүрилһэн эртын парта эдеэ хоолой үнэтэ культурануудые тарихада һайн байдаг, тиигэжэ севооборотдохи бүхы культурануудай баян ургасын үндэһэ һуури табигдадаг байна.

Дайнай хойто тээхи үедэ хүдөө ажахые һэргээн бодхооxо тухай түүхэтэ тогтоол соогоо ВКП(б)-гэй ЦК-гэй февральска пленум хадаа сэбэр парые эртын болзорто хахалаад, зунай сагта тэрээн дээрэ гурбанһаа доошо бэшэ элдүүрилгэ хэхэ гэжэ хүдөө ажахын, советскэ болон партийна органуудһаа эриһэн байгаа.

МТС-үүд, колхозууд ба совхозууд мүнөө хабарай полевой хүдэлмэринүүдые ябуулхатаяа хамта пар хахалалгые үргэнөөр ябуулжа, байгша оной майн 30-һаа ойтуулангүй энэ хүдэлмэриие дүүргэхэ бүхы арга боломжотой. Юуб гэхэдэ, мүнөө МТС-үүд болон колхозуудта олон тооной тракторнууд, газар элдүүрилдэг машинанууд ба унаа мори бии байна.

Энэ хүдэлмэриие саг болзор соонь дүүргэхын тулада түбхын түрүүн хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдые ээлжээтэ ёһоор үнгэргэдэг ябадалаа болюулжа, пар хахалалгада колхозууд, совхозууд болон МТС-үүдэй бүхы хүсые дары сагаа элдүүлжэ, трактор машинануудые бүтээсэ ехэтэйгээр ябуулха шухала.

Олон колхозууд, МТС-үүдэй, тэрэшэлэн партийна, советскэ, хүдөө ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэд ВКП(б)-гэй ЦК-гэй февральска пленумэй заабариие бэелүүлэн, мүн газартаряалангай культурые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ эртын сэбэр парай удхашанарые ойлгон, хабарай полевой хүдэлмэринүүдэй түрүүшын үдэрһөө эхилэн пар хахалалгые үргэнөөр ябуулһан байха юм. Заиграйн, Зэдын, Кабанскын, Баргажанай аймагай колхозууд болон МТС-үүд хабарай тарилгын хүдэлмэринүүдтэй зүбөөр зохилдуулан пар хахалалгые үргэнөөр ябуулжа байна. Эдэ аймагуудта пар хахалха түсэб 27—34 процент дүүргэгдээ. Үшөөтэйн, Саянтын, Селенгэдумын, Курбын, Сэлэнгын, Ново-Брянска болон бусад МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд энэ хэрэгтэ ехэ һаналаа табижа хүрэхэ тооной тракторнуудые энэ хүдэлмэридэ ябуулжа, харьяата колхозуудтаа пар хахалха түсэбые 30—46 процент дүүргэһэн байна.

Гэхэ зуура, олон колхозууд, совхозууд болон МТС-үүдэй, тэрэшэлэн партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэд пар хахалалгын удхашанарые ойлгоогүй энэ хэрэгые муугаар эмхидхэһэн ба зариманиинь энэ хэрэгые үндэнь орхижорхиһон байха юм. Торийн, Бичурын, Кударын, Хориин, Хэжэнгын, Байкало-Кударын, Прибайкальскын болон бусад аймагуудай колхозуудта пар хахалалга хангаяа муугаар эмхидхэгдэһэн байна. Эдэ аймагуудта майн 10-най мэдээгээр пар хахалалгын түсэб ойлдоо 2—7 процент дүүргэгдээ. Ториин, Бургалтайн, Бага-Кунайлейн, Окино-Ключевскойн, Бичурын, Сосновскын, Кабанскын, Итанцын, Хэжэнгын, Удын, Кяхтын, Кыренскэ МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд энэ хэрэгтэ анхаралаа табингүй, хабарай хүдэлмэриин энэ шухала һалбариие зүндэнь орхиһон байна. Тэрэнэй гэмээр эдэ МТС-үүдэй харьяата колхозуудта эртын болзорто пар хахалха хүдэлмэри таһалдалгада орохо туйлдаа хүрөөд байна. Майн 10-най мэдээгээр эдэ МТС-үүд пар хахалха түсэбөө 1 — 10 процент дүүргэһэн байна. Тиихэдэ аймагуудай партийна, советскэ органууд иимэ байдалтайнь дадашоод эдэ МТС-үүдэй директорнүүдтэ ёһотой эрилтэ хэнэгүй.

Эдэ болон мүн бусадшье аймагуудта пар хахалалгын иимэ муугаар ябуулагдажа байһанай шалтагаан юуб гэхэдэ, колхозууд, МТС-үүдэй, аймагуудай партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэд колхозуудай экономикые улам дэбжүүлхэ харюусалгаяа мартажа, газартаряалангай шухала хүдэлмэри болохо пар хахалха хүдэлмэридэ харюусалгагүйгөөр хандана гээшэ.

Республикын Хүдөө ажахын ба бэлэдхэлэй министерство пар хахалалгын иимэ муугаар ябуулагдажа байһые мэдэжэ байбашье, энэ хүдэлмэриие урагшань ябуулхын тулада зохихо хэмжээнүүдые абанагүй, энэ шухала хүдэлмэриие саг соонь үнгэргэхэ ябадал таһалдуулжа байһан МТС-үүд болон хүдөө ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ хамаагүйгөөр хандадаг байна.

Республикын Хүдөө ажахын ба бэлэдхэлэй министерствын, аймагуудай партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэд пар хахалалгада иимэ һанаа амараар хандадаг ябадалаа болюулжа, энэ хүдэлмэриие ёһотоор эмхидхэхэ уялгатай. Колхоз бүхэндэ хүрэхэ тооной тракторнуудые, газар элдүүрилдэг машинануудые ба мори унаа табижа, пар хахалалгые тогтоогдоһон болзор соонь дүүртэхын тулада табан хоногой даалгабари үгэхэ хэрэгтэй. Бүхы тракторнуудые заатагүй хоёр халаанда ябуулха, тракторист бүхэнэй халаанайнгаа нормо дүүргэхэ ябадал туйлаха.

Энээнтэй хамта хүдэлмэриин шанар һайжаруулха гээшэ угаа шухала. Предплужнигтай плугуудаар 22—25 сантиметр гүнзэгытэйгөөр пар хахалха хэрэгтэй. Хахалалгатай хамта агрегадаар борнойлго хэхэ ёһотой. Пар хахалһанай һүүлээр тэрэниие харууһалан элдүүрилхэ шухала. Предплужнигтайгаар, забһаргүйгөөр хахалаад, парые сэбэрээр харууһалаа хада тэрэнэй ашаүрэ һайн байдаг.

КПСС-эй айкомууд ба аймгүйсэдкомууд болбол колхозууд, совхозууд болон МТС-үүдэй шухала хүдэлмэри болохо пар хахалалгые саг үргэлжэ хинан шалгажа байха, тэдээндэ зохихо туһаламжа үзүүлхэ, пар хахалалгын шанар ба тэрэнэй удаадахи элдүүрилгын хойноһоо хиналта хэхыень хүдөө ажахын мэргэжэлтэдһээ шанга эрилтэ хэхэ, аймгүйсэдкомой ба партиин айкомой бюрогой заседанинууд дээрэ пар хахалалгын ябаса тухай асуудалнуудые саг сагта хаража үзэхэ уялгатай.

Колхозууд, совхозууд болон МТС-үүдэй партийна эхин организацинууд пар хахалалтада ехэ һаналаа табиха, олониитын дунда үдэр бүри политическэ хүдэлмэри ябуулжа, социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлжэ, пар хахалалгын түсэб саг соонь дүүргэхэ хэрэгтэ колхозникуудые, МТС-үүд болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдые элсүүлхэ уялгатай.

Майн 30-да пар хахалха түсэб дүүргэгдэхэ ёһотой. Мүнөө энэ болзор ойротожо байна. Тиимэһээ энэ хүдэлмэриие колхоз бүхэн дүүргэхэ ёһотой.

ТРАКТОРНА ПАРКЫЕ ХҮСЭДӨӨР ХҮДЭЛГЭХЭ

*

Республикын МТС-үүдтэ тракторна хүдэлмэриин ябаса тухай

БМАССР-эй Хүдөө ажахын ба бэлэдхэлэй министерствын 1953 оной майн 10-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

МТС-үүд	Бүхы дээрэ хэгдэхэ хүдэлмэри (зөөлэн хахалалгаар)	Условно трактор бүхэнөөр хэгдэхэ хүдэлмэри (гагаар)	Пар хахалалга
Саянтын	29,4	127,8	31,9
Тарбагатайн	28,4	108,9	12,6
Суулгын	27,3	132,8	17,6
Хэжэнгын	26,4	113,0	4,3
Хонхолойн	26,4	106,1	11,1
Жиримскэ	26,3	127,8	17,4
Сэлэнгын	25,7	113,8	23,3
Ехэ-Куналейн	25,1	118,5	9,9
Кыренскэ	24,4	92,6	8,1
Түнхэнэй	24,1	86,2	11,4
Е-Кударын	23,7	116,5	8,6
Баргажанай	23,2	91,5	17,7
Чесанын	23,1	97,9	8,2
Бургалтайн	23,1	81,7	2,9
Үдын	22,9	79,9	8,3
Гашейн	22,8	91,8	8,7
Хамнигадайн	22,5	80,3	—
Селендумын	22,5	93,3	30,2
Кабанскын	22,4	125,0	2,7
Закаменай	21,7	85,6	15,1
Курбын	21,5	83,9	29,0
Үшөөтэйн	21,5	75,1	46,8
Пограничиа	21,4	99,0	9,7
Е.-Куналейн	21,1	83,4	0,3
Бичурын	21,0	88,1	7,1
Иволгын	20,9	95,3	11,4
Кяхтын	20,9	79,3	3,0
Ново-Брянска	20,8	71,9	31,2
Хориин	20,5	83,2	13,9
Итанцын	19,7	76,1	4,3
Темлюйскэ	19,3	8,39	10,6
Сухын	18,2	78,3	18,9
Эгэтын	17,8	79,1	10,8
О.-Ключевскойн	17,6	73,4	1,3
Торнин	16,9	60,5	0,8
Цагаан-Усанай	16,4	65,5	12,9
Сосновско	11,0	37,6	2,9
Куйтунска	9,6	38,1	10,8

**

МТС соогоо түрүүлһэн бригадада

Үлзытын үргэн хотогорһоо урагшаа Кудара голой урда шэлээр Молотовой нэрэмжэтэ томодхогдоһон колхозой таряанай полинууд болодог юм. Энэ полинуудай тэг дунда хэдэн томо томо гэрнүүд баригдажа, колхозникууд ба механизаторнуудай байха полевой стан түхеэрэгдэнхэй.

«Хуягта» гэжэ участогай таряанай полинууд дээрэ республикын механизаторнуудта мэдээжэ, Ехэ-Кударын МТС-эй суута механизатор Цырен Дамбаевай хүтэлбэрилдэг № 6 тракторна түрүү бригадынхид хүдэлмэрилжэ байна. Үглөөгүүр бидэнэрэй эндэ ерэхэдэ һүниин халаанай трактористнууд үдэрэй халаанайхидта тракторнуудаа тушаахын тулада техническэ харууһалга үнгэргэжэ байба. Тракторист-комсомолец Пурба Тугульдуров АТЗ—НАТИ трактораараа прицепной ссялкэнүүдые шэрэжэ, хүдэлмэридөө гараба. Сеялщигүүд Манидари Гончиков, Гурэ-Самбу Нагмитов гэгшэд машинынгаа бүхы шүрэб болтонуудые татажа тааруулаад, сеялкэнүүдтээ хэдэн мешок таряа хэжэ байха зуураа, өөһэд хоорондоо иигэжэ хөөрэлдэнэ:

—Бимбыел шамдуулха хэрэгтэй. Тэрэнэй үрһэ хүрэнгээ асаржа урьдеэгүй һаа, мүнөөдэр энэ 30 гектараа тарижа шадахагүйбди, — гэжэ залуухан хүбүүн Гурэ-Самбу Нагмитовтаа сеялщик Манидари үбгэнэй хэлэхэдэнь—Бимба Ганжуров бидэнэрэй найдабариие дүүргэхэл байха, һанаагаа бү зобогты, үлэһэн энэ полиёо мүнөөдэр тарижа дүүргэхэл байхабди гэжэ нүгөөдэнь харюусана.

Коммунист Бадмажап Хандуевич Яглинов һүниин халаанһаа ерэһэн АТЗ—НАТИ тракторайнгаа подшипнигуудые татажа дүүргээд, халаанайнгаа хүдэлмэридэ оробо. Энэ үедэ бригадын учётчик Пурба Чойдоков хоёр метрэй сажан барижа, һүниин халаанай хүдэлмэриин бүтээсые хэмжэхээ гарана.

...Үдэрэй сайлалга. Бригадын повар Ханда басаган тоһотой шүлэндөө лапша хэжэ бусалгаад, табаг миисхэнүүдтээ шамдууханаар аягална.

Тииһээр байтар учетчик Пурба Сакияевич ерэжэ, һүниин халаанай хүдэлмэриин дүнгүүдые хөөрэжэ үгэбэ. Һүүлээрнь показателиин доска дээрэ иигэжэ бэшэбэ:

«Тракторист Гэндэн Буянтуев, прицепщик Бадма-Цырен Бадмаев гэгшэд АТЗ—НАТИ трактораар халаан соогоо 6,50 гектар хахалхын орондо 8 гектар хахалаа. Тракторист Базар Гылыкпылов СХТЗ трактораар 11 гектарай орондо 14 гектар лущени хээ. Тракторист Цыбикжап Намсараев АТЗ—НАТИ трактораар 6 гектарай орондо 8,5 гектар хахалаа».

Мүн эндэ һууһан бригадын уһа шэрэгшэ Бальжит Батомункуева хүгшэн, горючи шэрэдэг Бадмажап Ганжуров хоёр бригадын тракторнуудые уһа ба горючяар таһалдуулнагүй.

Иигэжэ энэ бригадын бүхы гэшүүд полевой хүдэлмэринүүдые агротехническэ эрхим болзорнуудта үндэр шанартайгаар үнгэргэхын түлөө эбтэй эетэй хүдэлмэрилжэ байна. Бригадын гэшүүд бултадаа үдэрэйнгөө даалгабариие дүүргэдэг. Дуршэл ехэтэй үбгэн тракторист Бадмажап Яглиновһаа эхилээд, тракторта түрүүшынхеэ хүдэлмэрилжэ байгаа Цыбикжап Намсараев хүрэтэрөө даалгабаринуудаа бултадаа үдэр бүри үлүүлэн дүүргэдэг байна.

Мүнөө энэ бригадын трактористнууд тус бүридөө условно трактораар 110 гектарһаа 50 гектар хүрэтэр (зөөлэн хахалалгаар) газар элдүүрилжэ, ехэхэн тооной горючи алмаа.

Майн нэгэнэй һайндэрые тус бригадынхид ажалай эрхим амжалтануудаар угтаад, республикын 30 жэлэй ой хүрэтэр условно трактор бүхэнөөрөө 250 гектар газар (зөөлэн хахалалгаар) элдүүрилхэ гэһэн шэнэ уялгануудые абаба.

Б. Дымбрылов,
манай корр.

ТҮЙЛАҺАНААРАА ҺАНААГАА АМАРХАГҮЙ

ПЕТРОПАВЛОВКА. **(Телефоноор абтаба).** Зэдын аймагай колхозууд эртын ороохото культурануудай тарилгые агротехническэ һайн болзорто хэжэ дүүргээ. Зүгөөр һүүлэй үедэ, илангаяа Цагаан-Усанай МТС-эй харьяата колхозуудта хабарай полевой хүдэлмэринүүдэй темп һулараа. Мүнөө эртын пар хахалалгые үргэнөөр ябуулха сагай ерээд байхада, тус МТС-эй хэдэн бригадануудта трактор болон прицепной машинанууд олоороо эбдэрээд, энэ хүдэлмэри унжагайруулагдажа байна.

Маленковой нэрэмжэтэ колхозой полинууд дээрэ хүдэлмэрилдэг № 1 тракторна бригадада 7 трактор бии. Теэд мүнөө ойлдоо 2-нь дүүрэн хүсөөрөө хүдэлмэрилнэ. 3 трактор хэдэн хоног оройдоошье хүдэлмэрилнэгүй, 2-нь үдэр соо хэдэ дахин эбдэржэ, урагшаа ябанагүй. Энэ бригадын бригадир нүхэр Вяткин ажалаа һайнаар эмхидхэхэ тушаа һаналаа хүсэд табинагүй. Энэ колхозой полинууд дээрэ хүдэлмэрилдэг № 2 тракторна бригадын хоёр трактор техническэ элдэб дутагдалнуудһаа боложо хүдэлнэгүй. Иимэрхүү байдал мүн Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо үзэгдэдэг.

Трактор машинанууд яахадаа эбдэрнэб, яахадаа бүтээсэ багатайгаар ашаглагданаб? Яахадааб гэхэдэ, тэдэнэй хойноһоо техническэ харууһалга муугаар хэгдэнэ. Гүрэнэй машиные дүүрэн хүсөөрнь ашаглаха шухала байһан тухай механизаторнуудта эрилтэ хэгдэнэгүй, энэ асуудалаар тэдэнэй дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулагданагүй. Гадна, МТС-эй нүүдэл мастерской хэрэгтэй сагта ерэжэ, ёһотой туһаламжа үзүүлнэгүй. Тэрэ мастерскойдо шухала шухала частьнууд үсөөн байдаг. МТС-эй главна механик нүхэр Яковишин тракторнуудай һаадгүйгөөр хүдэлмэрилэлгые хангаагүй.

Эртын культурануудай тарилгые хаһа саг соонь үнгэргөөд һанаагаа амаржа болохогүй гэжэ МТС-эй директор нүхэр Сибиданов мартаһан байна.

М. Нимаев.

Барилгашадай эршэтэ ажал

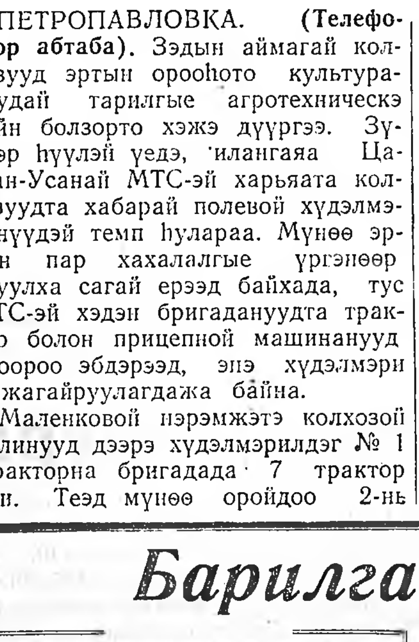

Һаяхан «Бурмонголстрой» трестын коллектив хэлхеэ холбоошодой ажаһууха 24 квартиратай гэр барижа эхилбэ. Энэ барилгын һуури тодхолгодо хүдэлмэрилдэг шулуушад Воробьев, Игумнов болон бусад халаан соогоо 2-һоо үлүүтэй нормо дүүргэнэ.

«Бурмонголстрой» трестын № 3 участогай барилгада хүдэлмэрилдэг Василий Кириллович Наумовай бригада эрхим ажалаараа үнинэй суурхадаг.

Энэ бригадын коллектив республикынгаа 30 жэлэй ойн һайндэрые ажалай үндэр бүтээсэ туйлан угтаха гэжэ шиидээд, барилга дээрэ һара бүриингөө даалгабариие 200 процентһээ доошо бэшээр, һайн шанартайгаар дүүргэхэбди гэһэн социалистическэ уялга абаа һэн. Энэ уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхын тула тэдэнэр эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэнэ. Тус бригада апрель һарынгаа даалгабариие эрхим шанартайгаар 250 процент дүүргэээд, трест соогоо түрүү һуури эзэлжэ, дамжуулгын Улаан туг абаа. Бригадынь стахановецууд Хүндэлэлэй доскада бэшэгдэһэн байха юм.

Мүнөө энэ бригада май һарын арбан хоног соо үйлэдбэриингөө даалгабариие үдэр бүри 250—260 процент дүүргэнэ. Эндэ олон жэлдэ хүдэлмэрилжэ байһан түрүүшүүл, илангаяа нүхэд Николай Киселев, Александр Витиков, Иван Татарцев ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ, үндэр бүтээсэ туйлана. Мүн залуу хүдэлмэришэн нүхэр Иван Павлуцкий һаянай хүдэлмэрилжэ байбашье, дүй дуршэл ехэтэй ажалай түрүүшүүлһээ гээгдэнгүй, даалгабаряа 170—200 процентһээ доошо бэшээр дүүргэнэ.

—Нэн түрүүн ажал һайнаар мэдэхэ, ямар хүниие хаана, ямар ажалда табихаяа мэдэхэ хэрэгтэй. Хүдэлмэрилэгшэдтэ ажалдань дутуу дунданууд ба ойлгогдоогүй юумэнэй тохёолдоо һаа, бүхы эрилтэдэнь анхаралтайгаар хандаха гээшэ, бригадирай нангин уялга болоно,—гэжэ бригадир нүхэр Наумов хөөрэнэ. Нүхэр Наумов хадаа бригадада ерэһэн шэнэ хүнүүдые хэды хоногой туршада дуршэлтэй болоһон хүдэлмэришэдтэ даалгажа үгэдэг, тэдэнь түргэн болзор соо ажал хүдэлмэритэй танилсадаг юм. Энэ бригадада үглөөдэр хэхэ ажалаа хэнэйшье мэдэнгүй гэр гэртээ тарахадань үглөөгүүр ерээд, хэрэгсэлнүүдээ бэлэдхэхэдэнь шилээд ехэ саг гарадаг һэн. Мүнөө ажалайнгаа һүүлдэ үглөөдэр хэхэ хүдэлмэриинь бригадирай хубаажа үгэхэдэ, хүдэлмэриин горьтойхон саг арьбалагдана.

Мүнөө энэ бригадын гэшүүн бүхэн 170 процентһээ доошо үдэрэйнгөө даалгабариие дүүргэдэггүй юм. Республикынгаа 30 жэлэй һайндэрые бүри ехэ ажалай туйлалтаар угтахын түлөө бригадын гэшүүд бүри ехээр оролдоно.

Р. Жигжитов.

Ажалай бэлэг

ХЭЖЭНГЭ. **(Телефоноор абтаба).** Аймагай колхозууд эртын ороохото культурануудай тарилга дүүргээд, пар хахалалгые үргэнөөр ябуулжа байна. Аймаг соогоо түрүү ябаһан Тельманэй нэрэмжэтэ колхоз пар хахалалгые майн 20-до дүүргэхын түлөө оролдожо байна. Мүнөө энэ колхоздо 300 гаран гектар пар хахалагдаа.

Мүн Маленковой, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд пар хахалалгые үргэнөөр ябуулжа байна.

П. Содбоев.

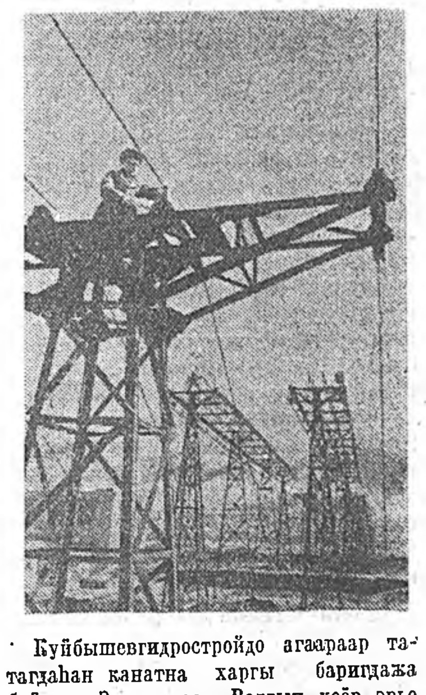

Куйбышевгидростройдо агаараар татагдаһан канатна харгы баригдажа байна. Энэ хадаа Волгын хоёр эрье дээрэ хүдэлмэрилхэ бетонно заводуудые шулуунай ба элһэнэй байдаг газарнуудтай холбохо ёһотой юм. Харгын утань 19 километр болохо юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: слесарь-монтажник П. Я. Слепченко харгын трасса дээрэ каната татажа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Неро нуурай баялигууд

РОСТОВ. (Ярославска область). Ехэ һайн үтэгжүүлгэ болохо лай Неро нуурһаа механизированнэ аргаар абажа эхилээ. Ростовско сабшалангай мелиоративна станциин механизаторнууд уһанда тамардаг земснаряд тодхожо, энэ үнэтэй үтэгжүүлгые ростовско районой Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой полидо трубануудаар абаашана.

Олон мянгаад жэлэй турша соо Неро нуурай оёорто тон ехэ туналга болоо гэжэ һүүлшын үедэ хэгдэһэн шэнжэлгэ харуулаа. Нуурай лайн зузаанинь зарим газартаа 20 метр болоно, тиин тэрээнэй запас 250 миллион тонно болоно.

Ургамалда хэрэгтэй үнэһэнэй тэжээлэй ба азодой бүхы элементнүүд лайн составта ороно. Нютагай таряашад тэрээниие үнинһөө хойшо хэрэглэн, өөһэдынгөө огородто үтэгжүүлгэ хэжэ, үндэр баян ургаса абадаг байгаа. Овощной ба ороохото культурануудай ургасада нуурай лайн хэр туһатай байһые Ярославска областной туршалгын-мелиоративна пунктын научна сотруднигууд шалгажа үзэбэ. Энээгээр үтэгжүүлэгдэһэн участогууд дээрэ хартаабхын, һонгинын ба бусад овощнуудай ургаса 30—50 процентээр, тиин овёсой ба викын ургаса үтэгжүүлэгдээгүй газарнуудта орходоо хоёр дахин үлүү байгаа гэжэ олон тоото туршалганууд харуулаа.

Туристска аяншалга

Москваһаа, Ленинградһаа, Украинын городуудһаа ба Сибирьһээ түрүүшын туристнууд мүнөөдэр Сочиин туристска городто ерэбэ. Кавказда Хара далайн эрье дээрэ зунай туристска сезон эхилбэ.

Туристска база энэ жэлэй сезондо долоон маршрут хангаха юм. Сочи—Рица нуур — Авадхара — Улаан поляна—Хоста гэжэ маршрут түрүүшынхеэ бии болоо. Энэ хадаа Кавказай үзэмжэ һайхан газарнуудаар ба Кавказска гүрэнэй заповеднигээр гарана. Мүн Пятигорск—Кисловодск—Аше-Сочи, Сочи—Гагра—Ахали — Афони— Сухуми ба туристска бусад маршрутууд нээгдэжэ байна.

Краснодарска хизаарай туристско-экскурсионно управлени сезон соо 300 мянга шахуу туристнуудые хангаха юм.

(ТАСС).

Үхибүүдэй амарха шэнэ газарнууд

ТБИЛИСИ, майн 9. (ТАСС). Ахталын курортдо үхибүүдэй санатори нээгдээ. Мүн Бакурианиин ба Цагверийн хадын климатическа курортнуудта үхибүүдэй санаторинууд түхеэрэгдэбэ. Джавын бальнеоклиматическа курортдо үхибүүдэй хоёр санатори нээгдэхээ бэлэдхэгдэжэ байна.

Грузинска бусадшье курортнуудта үхибүүдэй амарха, аргалуулха газарнууд олошороо. Кобулетиин, Цхалтубын, Сурамиин курортдо үхибүүдэй санаторинууд гүйсэдөөр хүдэлмэрилнэ.

Зундаа Грузида үхибүүдэй амарха, аргалуулха 32 газарнууд хүдэлмэрилхэ юм.

Ленинско-сталинска национальна политикын илалта

П. ХАДАЛОВ, *философско наукануудай кандидат.*

В. И. Ленин, И. В. Сталин революционно тэмсэлэй бүхы шатануудта национальна асуудалда саг үргэлжын анхарал хандуулдаг байһан юм. Хэрбээ Маркс Энгельс хоёр национальна асуудалые монополистическэ капитализмын урда тээхи үедэ шэнжэлэн үзэһэн байбал, Ленин Сталин хоёр энээнине империализмын ба пролетарска революцинуудай үедэ үргэлжэлүүлһэн байна. Тиихэ зуураа, эдэнэр национальна асуудалаар марксистска һургаалда ехэхэн оруулалта хэһэн байна.

Национальна асуудалаар марксистска һургаалда Ленинэй хэһэн шэнэ оруулалтые тодорхойлон, И. В. Сталин ингэжэ зааһан байна: Ленин хадаа Маркс, Энгельсын идейнүүдые империализмын үедэхи национально-колониальна революцинууд тухай һанал бодолой түгэс системэ болгожо согсолон нэгэдхэһэн байха юм, империализмые унагааха тухай асуудалтай национально-колониальна асуудалые холбоһон ба тэрэнние уласхоорондын пролетарска революци тухай юрэнхы асуудалай нэгэн хубинь мүн гэжэ соносхоһон байна. (И. В. Сталин, зохёол, том 10, 98-дахи нюур).

Ленин Сталин хоёр национальна асуудалаар Коммунистическэ партиин программые ба политикые пролетарска революцини ба пролетарнадай диктатурын үедэ тааруулан зохёоһон байна. Тиимэ дээрэһээ манай партиин национальна политикые ленинско-сталинска национальна политика гэжэ нэрлэдэг юм. И. В. Сталинай зохёолнууд соо национальна асуудал горьтойхон һуури эзэлнэ. Нүхэр Сталин революционно ажал-ябуулгынгаа түрүүшын үедэ национальна асуудалаар марксистско-ленинскэ үндэһэ һууринуудай түлөө закавказска буржуазна националистнуудта эсэргүүсэн тэмсэһэн байгаа. 1904 ондо И. В. Сталин «Социал-демократи национальна асуудалые яажа тайлбарилнаб?» гэһэн өөрынгөө элитэ статья бэшэһэн юм. Энэ статья национальна асуудалда зорюулжа Ленин, Сталинай бэшэһэн шухала зохёолнуудай нэгэннинь болоно. И. В. Сталин энэ зохёол соогоо буржуазна националистнуудые элишэлэн сохижо, пролетарска интернационализмын принципүүдые хамгаалһан ба национальна асуудалаар большевистскэ программые бүхы талаһаань үндэһэлһэн байна. Энэ зохёол материалистическэ диалектикээр үндэһэлэгдэжэ бэшэгдэһэн ба закавказска буржуазна национализмын идеологическа концепцинүүдые бута сохихо зуураа, материализмые, философиин ленинскэ партийностине хамгааһан байна.

1912—1914 онуудта Россида хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй шэнэ дэбжэлтын болохын урда тээ хаанта правительство ба России буржуазна партинууд тус хүдэлөөнэй хүгжэлтые буу зэбсэгэй хүсөөр дараханаа гадна, хүдэлмэришэн ангиин дунда буржуазно-националистическэ идеологи тарааха һэдэлгэ гаргаа һэн. Буржуазна партинуудай буржуазно-националистическэ идеологиие элишэлэн сохижо, пролетарска интернационализмын идейнүүдые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хэрэг зайлашагүй шухала болоһон байгаа. Энэ зорилгые И. В. Сталин бэедээ даажа абаа бэлэй.

1912 оной декабрьда Краковта болоһон РСДРП-гэй ЦК-гэй зүблөөндэ В. И. Ленин нүхэр И. В. Сталиние уриһан байна. Тус зүблөөндэ партийна хүдэлмэрилэгшэд ба гүрэнэй думадахи социал-демократическа фракциин гэшүүд байлсаа һэн. Ленин национальна асуудалаар программа бэшэхые нүхэр Сталинда дурадхаһан байна. Ленинтэй хөөрэлдэһэнэй һүүлээр нүхэр Сталин Краковһаа Венэдэ ерэжэ, «Марксизм ба национальна асуудал» гэһэн номоо бэшэһэн юм. И. В. Сталинай энэ ном марксистска литературада ехэхэн һуури эзэлнэ гэжэ В. И. Ленин тэмдэглээ һэн.

Нүхэр Сталинай «Марксизм ба национальна асуудал» гэһэн ном соо наца тухай марксистска теори, национальна асуудалаар большевистскэ программа зохёогдоо. Нүхэр Сталин наца тухай австрийска социал-демокрадуудай идеалистическэ теориие бута сохиһон байна. Австрийска социал-демокрадууд Отто Бауэр ба Рудольф Шпрингер (Карл Реннер) европейскэ социал-демокрадуудай дунда национальна асуудалаар «мэдээжэ теоретигүүд» гэжэ тоологдодог бэлэй. Гэбэшье, хоёрдохи Интернационалай эдэ магтагдаһан «теоретигүүд» идеалистнууд байһан юм.

Нүхэр Сталин нацые классическаар тодорхойлхо зуураа, хүнүүдэй тогтууритай нэгэ ниитэ байлгын үндэһэ һуури дээрэ түүхэтэ ёһоор бии болоһон нацын 4 шэнжэ тэмдэгүүд: хэлэнэй, территориин, экономическа ажабайдалай, культурын ниитэ байлгада гарадаг психическэ хэлбэриин нэгэ ниитэ байлганууд хамтаржа, наца болоно гэһэн байна. Иимээр нацые тодорхойлоод байхада, материальна ба ухаан бодолой факторнууд болохо эдэ 4 шэнжэ тэмдэгүүд хоорондоо диалектическэ ёһоор холбоотой байна. Теэд материальна факторнууд гол эшэ үндэһэниинь болоно.

«Марксизм ба национальна асуудал» гэһэн ном соо нүхэр Сталинай зохёоһон принципүүд ленинско-сталинска национальна политикын эшэ үндэһэн болоно.

Агууехэ Октябрьска социалистическэ революци пролетариадай гарта политическэ засаг, таряашадай гарта—газар үгэжэ, социальна асуудалнуудые шиидхэһэн, манай ороной арадууд политическэ сүлөөтэй болоһон, ленинско-сталинска национальна политикаар үндэһэлэн, национальна сүлөөгөө абаһан байха юм.

И. В. Сталин советскэ үедэ, пролетариадай диктатурын илаһанай һүүлээр, манай орондо коммунистическэ обществые байгуулжа байһан үедэ национальна асуудалаар марксизм-ленинизмын һургаалые саашадань хүгжөөһэн байна. Нүхэр Сталин олонациональна советскэ гүрэнние байгуулха, нацануудай хоорондо байһан тэгшэбэшэ байдалые усадхаха хэрэгые теоретическэ талаар үндэһэлэн тодорхойлһон, социалистическэ нацануудай теори зохёоһон юм.

Нүхэр Сталин арадуудай хоорондохи хани барисаае бэхижүүлхэ, СССР-эй арадуудай формоороо национальна, удхаараа социалистическэ культурые хүгжөөхэ талаар айхабтар ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Нүхэр Сталин национальностьнуудай хэрэгүүдые эрхилхэ нарком байхадаа, Коммунистическэ партиин национальна политикын гол асуудалнуудые өөрөө шиидхэдэг байһан юм. СССР-эй бии болоһон ябадал, урдань мүлжэгдэжэ байһан арадуудай өөрынгөө автономиие СССР болоходо тогтооһон ябадал нүхэр Сталинай нэрэтэй нигта холбоотой.

Мүн тэрэшэлэн Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республикые тогтооһон ушар нүхэр Сталинай нэрэтэй нигта холбоотой.

1920 ондо хариин интервентнүүдые ба сагаангвардеецүүдэй бандануудые Бурят-Монголһоо намнаһанай һүүлээр, бурят-монгол арадта өөрынь автономи олгохо гэһэн асуудал шэнээр табигдаһан байгаа. Энээндэ эсэргүүсэжэ, тэрэ үедэ буржуазна националистнууд бурят-монгол арад хаана яана бугаран һуудаг, тэдэнэртэ автономи тогтоохын ушарта бүхы бурят-монгол зониие суглуулжа, нэгэ газар дээрэ ажаһуулгаха хэрэгтэй гэхэ мэтын буруу, хорото юумэ номнодог байгаа.

Буржуазна националистнууд национальна политикые хэрэг дээрэнь бэелүүлгэдэ пролетариадай хүтэлбэрилхы үүргые арсадаг, тиигэжэ марксизмын гол шугамые хазагайруулхаяа һэдэдэг һэн. Эдэнэр хадаа Бурят-Монголдо промышленность ба промышленна пролетариадууд байхагүй, тиимэ дээрэһээ автономно республика болоод байхадань хүдэлмэришэн ангиин хүтэлбэрилэлгэ байхагүй гэдэг байгаа. Нүхэр Сталин буржуазна националистнуудай энэ харша теориие элишэлэн сохиһон байна. Хэрбээ ганса бурят-монгол арадай ажаһуудаг нэгэ территори байгуулжа шадаагүй һаа,ород зонтой аад, бурядуудай бөөн олоноороо ажаһуудаг территориие байгуулжа болохо ба байгуулха ёһотойшье байна гэжэ нүхэр Сталин зааһан юм.

Бурят-Монголой АССР-ые тогтооходоо ингэжэл хэгдэһэн байгаа. Тиигээд бурят-монгол арад агууехэород арад хоёрой хоорондохи хани барисаан улам бэхижэһэн байна. Бурят-монгол арад өөрынгөө национальна ба гүрэнэй байгуулалтые ородой хүдэлмэришэн ангиин хүтэлбэри доро, тэрэнэй ашаар бэелүүлһэн байха юм.

1953 оной майн 30-да бурят-монгол арад СССР-эй арадуудай нэгэ бүлэ соо 30 жэлэй туршада, автономно республика боложо ажаһуужа байһанаа тэмдэглэхэнь. Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин ашаар урган мандаһан бурят-монгол арад ленинско-сталинска национальна политикые бэелүүлһэнэй ашаар өөрынгөө сүлөөтэ, зол жаргалта ажабайдал байгуулжа, промышленность, хүдөө ажахы болон формоороо национальна, удхаараа социалистическэ культураяа хүгжөөнэ, манай орондо коммунизм байгуулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Ородой империин тон гээгдэнги харанхы заха булан байһан, эндэ баяд ноёдой ба хаанта засагай чиновнигуудай зоргоороо аашалжа байһан Бурят-Монгол Советскэ засагай үедэ Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро сүлөөтэ советскэ социалистическэ республика болоо.

Бурят-Монгол социалистическэ нацын бии болоһон ушар Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин ленинско-сталинска национальна политикын шухала илалта мүн.

Советскэ Союзай олонхи социалистическэ нацануудай онсо илгаань юуб гэхэдэ, эдэнэр хадаа хуушанай буржуазна нацануудай үндэһэ һуури дээрэ бэшэ, харин советскэ засагай үедэ шэнээр бии болоһон социалистическэ нацанууд гээшэ. Эдэ нацанууд буржуазна нацануудай шатые алад гараһан байна. Бурят-монгол социалистическэ наца энээхэн богонихон түүхэтэ хугасаа дотор хүгжэн бадараа. Советскэ байгуулалтын оршон байдалда манай Бурят-Монгол хадаа сэсэглэн һалбаржа байгаа советскэ социалистическэ республика болон хубилаа. 1913 ондо Бурят-Монголой территори дээрэ жэжэхэн нэгэ хэды предприятинууд байһан юм. 30 жэлэй туршада манай республика индустриально-колхозно түрүү республика болоо. Мүнөө манай республика соо шэнэ техникээр зэбсэглэгдэһэн 300 гаран томо предприятинууд хүдэлмэрилнэ. Хожомдонги нүүдэл байдалтай байһан хүдөө ажахы томо коллективнэ хүдөө ажахы болоо.

Эртэ урда сагта ажалша бурядууд үзэг бэшэг мэдэхэгүй байһан юм. Мүнөө республикадамнай ехэхэн культурна революци болоо. Һургуулинуудай, больницануудай, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай тоо бүри олон боложо байна. Үзэг бэшэг мэдэхэгүй хүнүүд үгы. Республикадамнай культурын научно-шэнжэлэлгын институт, гурбан дээдэ һургуули, гурбан театр, филармони, олон клубууд, киноустановконууд болон бусад культурна эмхи зургаанууд бии.

Бурят-Монгол республикын ажахын ба культурна байгуулалтын талаар туйлаһан айхабтар ехэ амжалтанууд Коммунистическэ партиин ленинско-сталинска политикын илалта, бурят-монгол арадта агууехэ ород арадай үзүүлһэн ахадүүтэй туһаламжын аша үрэ, СССР-эй арадуудай хани барисаанай, тэдэнэй морально-политическэ нэгэдэлэй улам бэхижэжэ байһанай гэршэ баримта мүн.

Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишон Ачитуева нёдондо жэлдэ хонин бүриһөө 2,4 килограмм нооһо хайшалаа. 1475 ажалта үдэр оложо, тэрээндээ 19 центнер таряа абаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Ачитуева.

А. Мантаевай фото.

Хэжэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо

УЛААН ТУГТА ХҮРТЭБЭ

Колхозой таряанажалай № 4-дэхи бригада нүхэр Содбоевой хүтэлбэри доро эмхитэй һайнаар хүдэлмэрилжэ, эртын ороохото культурын тарилгые колхоз соогоо түрүүлэн, майн 1-дэ дүүргээ. Колхозой правлени энэ түрүү бригадада дамжуулгын Улаан туг һаяхан барюулһан байна.

ШЭНЭ БАРИЛГАНУУД

Жэл ерэхэ тудам колхознигуудай ажабайдал улам һайжарна. Энэ жэлэй эхинһээ хойшо колхознигууд Г. Жамбалов, Ц. Цыдыпов, Б. Самбилов гэгшэд колхозойнгоо туһалбаряар шэнэ гэрнүүдые барижа ороһон байна.

Мүн энэ жэлэй эсэс болотор 2000 хониной байра, ороохо хадагалха олон амбарнууд баригдахаар хараалагдана.

УЛААН БУЛАНТАЙ БОЛОБО

Һаяхан таряанажалай № 4 бригадын дэргэдэ улаан булан эмхидхэгдэбэ. Энэ улаан буландань «Родина» гэжэ маркын радиоприёмник тодхогдонхой. Гоё һайханаар шэмэглэгдэһэн улаан буландаа бригадынхид олоороо сугларжа, сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэдэг болонхой.

САБШАЛАНГАА УҺАЛНА

Малшад-колхознигууд ниитынгээ малда тэжээлэй бата бэхи база байгуулхын түлөө оролдон хүдэлмэрилнэ. Һаяхан эндэ воскресник эмхидхэгдэжэ, сабшалангай талмай дээрэ 4 мянга гаран тэргэ наг шэбхэ гаргагдаһан, 250 гектар талмай уһалагдаһан байна.

Г. Дашабылов.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Политическэ агитациин хангалтагүй дээрэһээ

Ажалшадай дунда политическэ агитаци саг үргэлжэ ябуулха, тэдэниие коммунистическээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ манай партиин Центральна Комитет үдэр бүриин анхарал хандуулдаг.

Гэхэ зуура, энэ шухала хэрэгые партиин Кабанскын айком хүсэд тооногүй гэхэдэ алдуу болохогүй байна. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй, илангаяа хабарай полевой хүдэлмэринүүдтэ хабаадажа ябаһан колхознигуудай ба механизаторнуудай дунда политическэ агитаци хэхэ хэрэгтэ партиин тус айком ёһо тэдыгээр хандана. Юуб гэхэдэ, энэ шухала хэрэгые партийна эхин организацинуудта, тэдэнэй агитаторнуудта сүм даалгажархёод, аймаг дотороо ниитэ-политическэ хүдэлмэриин хэр зэргээр ябуулагдажа байһан тухай партиин айкомой секретарьнууд нүхэд Печкин, Попов ба бусад зарим хүдэлмэрилэгшэд ёһотойгоор һонирхоногүй.

Хабарай тарилгын үедэ агитационно-ниитын хүдэлмэри ябуулха түсэб партиин айкомой пропаганда ба агитациин таһаг табижа баталһан болобошье, тэрээн дотороо хараалагдаһан хэмжээ-ябуулгануудаа бэелүүлнэгүй. Мүнөө олонхи колхозуудай таряанажалай ба тракторна бригадануудта политическэ агитаци тон хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Полевой хүдэлмэринүүдэй эхилһэнһээ хойшо тарилгада хабаадалсажа ябаһан механизаторнуудай, колхознигуудай дунда нэгэшье удаа хөөрэлдөө үнгэргөөгүй агитаторнууд эндэ олон байха юм. Жэшээнь, «Коммунизм» колхозой партийна организациин агитаторнууд нүхэд Баженов, Карнапольцев, Антонова, Бурдуковский гэгшэд полевой хүдэлмэриин эхилһээр нэгэшье хөөрэлдөө үнгэргөөгүй. Иимэ баримтанууд Ленинэй, Ворошиловай, Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудай парторганизацинуудта үзэгдэнэ.

Мүн ханын газетэнүүд, «Дайшалхы хуудаһанууд» таряанажалай ба тракторна бригадануудта тон үсөөн гаргагдана.

Политическэ агитациин идейнэ хэмжээе дээшэлүүлхэ шухала условинуудай нэгэнниинь юуб гэхэдэ, ажалшадай дунда ябуулагдаха ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ партийно-советскэ хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй эдэбхитэй хабаадалга мүн болоно. Колхознигуудай, МТС-эй хүдэлмэрилэгшэдэй дунда политическэ элидхэлнүүдые аймагай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд саг үргэлжэ хэжэ байха уялгатай. Гэбэшье, партиин айкомой олохон элидхэлшэд даалгагдаһан хэрэгтээ харюусалгагүйгөөр хандана. Элидхэлшэд нүхэд Пушкарев, Устюжанин гэгшэд энэ жэлдэ нэгэшье элидхэл хээгүй. Мүн тэрэшэлэн нүхэд Хамаганов, Сапунов, Хлыстов, Алферов гэгшэд һүүлэй 4 һарын туршада оройдоо нэгэ—нэгэ элидхэл хэһэн байна. Хабарай тарилгын эхилһэнһээ хойшо тус аймаг дотор лекционно пропаганда огто орхигдонхой. Поли дээрэ хүдэлмэрилжэ ябаһан колхознигуудай, механизаторнуудай дунда политическэ элидхэлнүүдые, хөөрэлдөөнүүдые партиин айкомой хүдэлмэрилэгшэд өөһэдөөшье хэдэггүй гэхэдэ алдуу болохогүй.

Ниитэ-политическэ хүдэлмэриин иимэ хангалтагүйгөөр табигдаһан дээрэһээ хабарай тарилгаар Кабанскын аймаг республика соогоо мүнөө гээгдэжэ ябана.

Партиин тус айком эдэ ба бусад дутагдалнуудаа дары усадхажа, политическэ агитаци идейнэ үндэр хэмжээндэ саг үргэлжэ ябуулха уялгатай.

Ч. Митыпов.

Коммунистнуудай политическэ ургалта

Манай Кударын аймагай партийна эхин организацинуудай дэргэдэ эмхидхэгдэһэн олонхи политһургуулинууд ба кружогуудта мүнөө дүн гаргалгын занятинууд үнгэргэгдэжэ байна.

«Вперед» колхозой партийна эхин организациин дэргэдэхи И. В. Сталинай биографиие шудалха кружогто һаяхан дүн гаргалгын заняти болоо. Даалгабарита хэрэгтээ кружогые хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Максимовай харюусалгатайгаар хандадаг, занятинуудаа идейнэ үндэр хэмжээндэ үнгэргэдэг, программна материалаа һурагшадтаа һайнаар ойлгуулхын түлөө тэрэнэй оролдодог байһыень дүн гаргалгын заняти тодорхойгоор харуулба.

Тус заняти дээрэ табигдаһан асуудалнуудта һурагшад бултадаа тодорхой һайн харюунуудые үгэһэн байна. Һурагшад нүхэд Андреев, Спиридонов, Таракановская ба бусад партиин XIX съездын материалнуудые һайнаар шудалаа.

Тамирска долоон жэлэй һургуулиин дэргэдэхи партиин түүхын «Хуряангы курсые» шудалха кружогой (пропагандистнь нүхэр Терешкина) дүн гаргалгын заняти мүн эрхим һайнаар үнгэргэгдөө. Тус кружогой һурагшад политическэ бэлэдхэлээ нилээд дээшэлүүлһэнээ харуулаа.

«Комбайн» гэжэ хүдөө ажахын артелиин партийна организациин дэргэдэ эмхидхэгдэһэн юрэнхы эрдэмээ дээшэлүүлгын һургуулиин һурагшад һуралсалайнгаа программые үзэжэ дүүргээд, экзамен бариба. Энэ һургуулида һуралсадаг 8 һурагшадай 7-ниинь һайн сэгнэлтэ абаа.

С. Бадмаев, КПСС-эй Кударын айкомой пропагандист.

ХЭБЛЭЛЭЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

Социалистическэ мүрысөөе һайнаар харуулха

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөн, газартаряалангай ба малажалай мастернуудай ажалай түрүү метод тухай материалнууд «Баргузинская правда» газетэдэ оройдоо толилогдоногүй гэжэ хэлээ һаа буруу болохо байна. Эдэ асуудалнуудаар хэдэ хэдэн материалнууд тус газетын хуудаһануудта гараһан байха юм.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаха зуураа, «Баргузинская правда» газетэ: «Бүхы гээгдэнги ябадалтай эрид шууд тэмсэхэ», «Социалистическэ мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлхэ», «Ажалай прогрессивнэ методые үйлэдбэридэ шууд түргэнөөр нэбтэрүүлхэ» гэжэ уряалдаг байха юм.

Теэд газетын эдэ уряануудай бодото хэрэг дээрээ хэр зэргээр бэелүүлэгдэжэ байһаниинь олонхи ушарта харуулагданагүй. Аймагайнгаа хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй, МТС-эй хүдэлмэрилэгшэдэй, колхознигуудай абаһан социалистическэ уялгануудые «Баргузинская правда» үшөө февраль һарын эхиндэ толилһон байгаа. Ниитын ажахые саашадань хүгжөөхэ, малажалай ба газартаряалангай валовой болон товарна продукциие бүри ехэ болгохобди гэжэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд үгэеэ үгэһэн байна.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй абаһан уялганууд тухайда «Баргузинская правда» тусгаар түрүү бэшэг толилоо.

«Колхозуудай, бригадануудай, фермэнүүдэй хоорондо, колхознигуудай, механизаторнуудай, хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй дунда социалистическэ мүрысөө имагтал үргэнөөр дэлгэрүүлжэ шадаа һаа, абаһан хүндэтэй ба харюусалгатай эдэ уялгануудаа дүүргэжэ шадаха байнабди» гэжэ тус газетэ февралиин 8-да бэшээ һэн. Тэрэ гэһээр 3 һараһаа үлүүтэй саг үнгэрбэ. Теэд колхознигуудай ба механизаторнуудай дунда социалистическэ мүрысөөнэй хэр зэргээр ябуулагдажа байһан, абаһан уялгануудаа тэдэнэрэй хайшан гэжэ дүүргэжэ байһан тухайда тодорхой һайн нэгэшье корреспонденци «Баргузинская правда» газетэдэ толилогдоогүй байба.

Мүрысөөн тухайда корреспонденцинууд хаа-яа энэ газетэдэ толилогдоошье һаа, ехэнхидээ информационно удхатай, мүрысөөнэй айхабтар ехэ удхашанарые тодорхойгоор харуулжа шадаагүй байха юм.

«Квартальна түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэбэ», «Эрхим показательнуудые туйлаба», «Мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэе» гэһэн гаршагтай материалнууд энэ газетын хуудаһануудта заримдаа толилогдодог. Гэбэшье, иимэ гаршагуудтайгаар толилогдоһон материалнууд удхынгаашье, найруулгынгаашье талаар бэе бэедээ тон адлинууд байдаг. Һайн ябаһан зарим колхозууд, мүрысөөндэ илаһан хүнүүдэй нэрэнүүд лэ эдээн дотор ехэнхидээ тоологдодог. Иимэ информацинуудые газетэдэ үгэжэ яһала болохо. Теэд социалистическэ мүрысөөе харуулха хэрэгые энээгээр хизаарлажа огто болохогүй байна.

Договорнуудые баталжа, мүрысөө эмхидхэхэ зуураа, олон миллион хүдэлмэришэ ниитын хайшан гэжэ ажаллажа байһые, мүрысөөе ямараар тэдэнэй эмхидхэжэ байһые, өөһэдымнай тон дүтын хэрэг гэжэ мүрысөөе ажалшадай тооложо байһые манай хэблэл һайнаар харуулха ёһотой гэжэ нүхэр Сталин үшөө 1929 ондо хэлэһэн байна. Хэрэгэй энэ тала мүрысөөнэй эгээл гол шухаланъ болоно гэжэ нүхэр Сталин тэмдэглээ һэн. Теэд энээниие «Баргузинская правда» газетэ мартаһан байна.

Баргажанай аймагта хабарай тарилга мүнөө түлэг дундаа ябуулагдажа байна. Полевой хүдэлмэринүүдые эрхим һайнаар үнгэргэжэ, бүхы культурануудай элбэг баян ургаса абахын, ниитын адуу малда тэжээлэй бата бэхи база байгуулхын, малажалай ашаг үгэлгые дээшэлүүлхын түлөө мүрысөөн колхознигуудай ба механизаторнуудай, бригадануудай ба колхозуудай дунда үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Теэд абаһан уялгануудаа хабарай полевой хүдэлмэринүүдэй үедэ хайшан гэжэ колхознигуудай ба механизаторнуудай бэелүүлжэ байһан тухайда «Баргузинская правда» газетэ огто бэшэнэгүй. Энэ дутагдал яахадаа үзэгдэнэб гэхэдэ, социалистическэ мүрысөөнэй асуудалнуудые тус газетын редакци ёһотойгоор тооногүй.

Баргажанай аймагай зарим колхозуудай, жэшээнь, Уланай сомоной Сталинай ба Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ ёһо тэдыгээр хандана, абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлхэ шухала условинуудые колхознигуудтаа байгуулнагүй, ажалые хангалтагүйгөөр эмхидхэнэ. Харин энээн тухайда газетын редакци юушье бэшэнэгүй, тэдэнэй дутагдалнуудые огто шүүмжэлнэгүй. Зарим хүдэлмэрилэгшэдэй ажал хэрэгтэ үзэгдэһэн дутагдалнуудта политическэ хурса сэгнэлтэ газетэ үгэдэггүй байна.

Социалистическэ мүрысөөн гээшэ олон миллион ажалшадай бодото творческо хэрэг—колхозуудай ниитын ажахые дам саашадань хүгжөөхэ, хижүүлхэ хэрэгтэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые элсүүлхэ хүсэтэ зэбсэг мүн. Колхознигууд болон механизаторнуудай дунда дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй хэр зэргэ ябажа байһаниие бүхы талаһаань саг үргэлжэ харуулха, мүрысөөндэ ёһо тэдыгээр хандаһан баримтануудые хурсаар шүүмжэлхэ, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гээшэ газетэ бүхэнэй шухала зорилго мүн.

Квадратно-гнездовой ба үргэн рядтай тарилга хэхэ тухай

...анай республикын түрүү колхозууд, хүдөө ажахын түрүүшүүл, хүдөө ажахын туршалгын ...шинууд һүүлэй хэдэн жэл соо ...ратно-гнездовой ба үргэн рядтайгаар таридаг арга метод хэрэглэжэ, манай эндэ энэ методэй һайн хэрэглэгдэжэ болохо ба аша ...ай байһые тодоруулаа. 1949—...51 онуудта гүрэнэй Онохойн ...ционно станци гречихые үргэн рядтайгаар, хоорондуурнь 26—40 ...тиметр зайтайгаар тариһан юм. ...эдэ гектар газарта 73—78 килограмм үрһэ тариһан байгаа.

...игээд хуушан янзаараа тариһан полиин нэгэ гектарһаа дунда ...зэр 8,9 центнер, үргэн рядтайгаар ряд хоорондуурынь 26 сантиметр зайтайгаар тариһан полиин ...гектар газарһаа 9,5 центнер, үргэн рядтайгаар ряд хоорондуурынь 40 сантиметр зайтайгаар тариһан полиин гектар бүриин 10,9 центнер ...са хуряагаа юм.

...рибайкальска аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой звеньевой А. Макарова 1952 ондо хартаабха квадратно-гнездовой аргаар тарижа, гектар бүриһөө 40 центнер ургаса үлүү ехээр абаа. Мүн Кабанскын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз хартаабха квадратно-гнездовой аргаар тариһанай ашаар 20 центнер ургаса үлүүгээр абаа.

...мартаа гүнзэгыгөөр парлагдаһан газарта хартаабха квадратно-гнездовой аргаар тариха хэрэгтэй. ...ээд хартаабхын үрһэ һуулгаха нүхэн соо 500 грамм үжөөгэй наг шэбхэ, 2,5 грамм ...ай аргал, 3,0 грамм үнэһэ ...тэй нютагай утэгжүүлгэ 30 грамм суперфосфат хэлсэхэдэ зохистой юм.

...ртаабхые тракторна культиватороор квадратно-гнездовой аргаар һуулгажа, тракторна ба морин плугаар шоройень обоолхо ...но байна. КУТС—2,8Б гэжэ ...ын тракторна культиваторнигые «СТЗ» гү, али «У—2» ...тор шэрүүлээд, хоёр янзаар ...табха тарижа болодог. Нэгэ һаа, ...н утаашань гүнзэгы бороздаые татаад, удаань хүндэлөөшэнь маркёраар гүйхэн бороздаые татажа болоно. Үгышье һаа, ...ун полиёо хүндэлөөшэнь маргүйхэн бороздануудые татаад, удаань утаашань гүнзэгыгөөр ...жа болодог. Дүй дүршэл дээрэһээ харахада, түрүүшынхи аргань дээрэ гэжэ тоологдоно.

Культиватор-окучнигаар хартаабха тарижа эхилхэдээ, түрүүлжэ сэхэ шугам татажа ороод, дахин эрьеэд ороходоо маркёрынгаа зааһан шугамаар борозда татуулжа, хартаабха һуулгаха хэрэгтэй.

Түрүүн утаашань 18—20 сантиметр гүнзэгыгөөр хахалаад, тракторна культиватор-окучнигаар гү, али маркёрай морин плугаар хахалһан газараа хоёр тээшэнь унагаан 5—6 сантиметр гүнзэгытэйгөөр хүндэлөөшэнь борозда татагдадаг. Иигээд байхада хартаабха һуулгаха бороздануудые соо гүнзэгышэг нүхэнүүд жэгдээр бии боложо ябадаг. Тэдээн соо 2—3 хартаабха үтэгжүүлгэтэй хамта хоорондонь 6—7 сантиметр зайтайгаар һуулгаха хэрэгтэй. Хартаабха һуулгаха, үтэгжүүлгэ оруулха хүдэлмэри тракторна культиватор-окучнигаар хэгдэдэг. Энэ аргаар үдэр соо 2,5 — 3 га тарижа болоно.

Шииг нойто багатай, уһалагдадаггүй газарта тракторна культиватор-окучнигаар хартаабха тариһанай хэрэггүй. Юуб гэхэдэ, энэ машина газар ехээр һэндэжэ обооргодог юм, тиимэһээ газарай хүрьһэндэ баригдаһан шииг нойто хатадаг байна. Уһалагдадаггүй хуурай добуун газарта газарай хүрьһэ хатаадаггүй миин юрын плугаар хартаабха тарибал дээрэ байдаг.

Ниитын малда тэжээлэй бата бэхи база байгуулхын тула тэжээлэй корнеплодуудые ехээр тариха хэрэгтэй. Тэжээлэй корнеплодуудые мүн лэ квадратно-гнездовой аргаар тарижа болодог. Тэжээлэй культурануудые квадратно-гнездовой аргаар тарихада, ряд хоорондуурхи элдүүрилгые механизировалхэ арга олгогдоно.

Квадратно-гнездовой аргаар тэжээлэй корнеплодуудые тарилгада миин юрын сеялкэ хэрэглэжэ болодог. Тэжээлэй свёкло, турнепс, брюквые ленточнэ аргаар, лентэ соогуурнь зэргэлүүлһэн хоёр—хоёр рядтайгаар тракторна гү, али морин сеялкээр таригдана. Лентэнүүд хоорондохи зай 45 сантиметр, харин тиихэдэ нэгэ лентэ соохи ряд хоорондын зай 20 сантиметр байха зэргэтэй.

Манай республикада гречихэ просо хоёр гол түлэб үргэн рядтайгаар таригдадаг. Гречихые үргэн рядтайгаар тарихада юугээрэ һайн бэ гэхэдэ, нэгэдэхеэр, энэ культура олон һалаата боложо ургаад, дамдамаа урэжэдэг түрисэтэй байдаг тулада миин тариһанда орходоо үрһэ багаар, гектар газарта 50—60 килограмм жэшээтэйгээр оруулагдадаг; хоёрдохёор, нигэжэ тарилга хэхэдэ шииг нойтоор ба тэжээлээр тэрэ дутангүй, һайнаар ургадаг юм. Тэрээнһээ гадна, гречихые энэ аргаар тарихад, ряд хоорондуурхи элдүүрилгые үргэнөөр механизацилжа, буртаг үбһэ үгы хэхэ арга олгогдоно.

Мүн манай эндэ просо үргэн рядтайгаар тарихада һайн үрэ дүн харуулна. Энэ аргаар просо тарихада, тэрэ түргөөр ургаад, эртэ эдеэшэдэг юм. Гадна, ряд хоорондуурхи элдүүрилгые үргэнөөр механизацилжа, буртаг үбһэ үгы хэхэ арга олдодог байна. Ряд хоорондохи элдүүрилгэ хэхэдэ, просын үндэһэнүүд бүхэжэжэ, һайнаар эдеэшэдэг.

Мүн силос болохо наран сэсэг үргэн рядтайгаар тарихада, һайнаар ургадаг ба харууһалга хэхэ хүдэлмэри хүнгэржэ үгэдэг юм. Наран сэсэг үргэн рядтайгаар тарихадаа, ряд хоорондуурнь 25—30 сантиметр зай орхихо хэрэгтэй. Тиихэдэ гречиха просо хоёрые энэ аргаар тарихадаа, ряд хоорондуурынь бүри ехэ, 44-һөө 60—70 хүрэтэр сантиметр зай орхихо шухала. Иимэ зай орхиходо, ряд хоорондуурхи элдүүрилгые трактораар хэхэ арга олдоно.

Зарим ушарта үргэн рядтайгаар тарилга хэхэдээ, хоёр гурбан рядуудые ойро дүтэ орхёод, ряд хоорондохи зайнь үргэдхэгдэнэ. Энэ аргаар тарилга хэлгые ленточнэ арга гэжэ нэрлэдэг. Ленточнэ аргаар тарихадаа сеялкынгээ зарим сошнигуудые оройдонь абажа, үлөөшэнүүдыень хошоод гурбаадаарнь бэе бэедэнь дүтэлүүлдэг юм. Энэ ленточнэ аргаар гол түлэб просо, морковь болон бусад зарим овощной культуранууд таригдадаг байна.

Үргэн рядтайгаар тарилга хээд, саашадаа ряд хоорондын элдүүрилгэ саг соонь һайн шанартайгаар хэхэ хэрэгтэй.

С. Еланов, агроном.

Нүүдэл наймаан тухай

Нүүдэл наймаа эмхидхэнэгүй

Торийн аймагай колхозууд ороо-һото культурануудай эртын тарилгые дүүргэхэ боложо байна. МТС-үүдэй механизаторнууд, колхозуудай таряашад мүнөө полевой стануудта, тракторна вагончигуудта байрлаад, эрхим һайн шанартайгаар, агротехническэ болзор соо тарягаа тарижа дүүргэхын тулада үнэн зүрхэнһөө ажаллана.

Тарилгын халуун хүдэлмэриин үедэ колхозуудай болон механизаторнуудые шухала эд бараагаар дүүрэн хангахын түлөө нүүдэл наймаа эмхидхэлгэ тон шухала удхатай. Энэ ушарые һайн мэдэрһэн Бургалтайн сельпо (түрүүлэгшэнь нүхэр Аюша Линхобоев) долоон хоногто нэгэ удаа алгадгүй полевой стануудта, тракторна вагончигууд гаража, колхозно таряашадые шухала хэрэгтэй эд бараагаар хангана. Нүүдэл наймаагаар продавец нүхэр Цыренов дүрбэ дахин гараха зуураа, хамта 3 мянга үлүүтэй түхэригэй эд бараа худалдаа.

Гэхэ зуура, Желтурын, Дээдэ-Ториин, Наринай сельпонууд хабарай тарилгын халуун хүдэлмэриин эхилһээр удаан саг үнгэрбэшье, колхозно таряашадта нүүдэл наймаа мүртэйгөөр эмхидхэнэгүй. Эдэ сельпонуудай түрүүлэгшэнүүд нүхэд Борисов, Гурожапов, Ахминеев гэгшэд нүүдэл наймаагаар колхозно таряашадые хангахa хэрэгтэ бодото анхаралаа хандуулнагүй.

Дээрэ дурсагдаһан сельпонууд тус бүридөө 3—3 колхозуудай таряашадые нүүдэл наймаагаар хангаха байгаа һаа, арай гэжэ нэгэ дахин гү, али зарим колхозой таряашадта оройдоо гараагүй байһаар.

Энэ шухала хүдэлмэриие Ториин аймпотребсоюзай түрүүлэгшэ нүхэр Ламашканов өөрынгөө анхаралда абажа, сельпонуудай хүдэлмэриие хододоо шалгаха ба хүтэлбэрилхэ уялгатай.

Д. Доржиев.

Ажалшадые һайнаар хангана

Таряанажалай, тракторна бригадануудай болон малажалай фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэ шухала хэрэгтэй эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдаха зорилготойгоор Бичурын аймагай Еланай сельпо нүүдэл наймаа саг сагтаа эмхидхэдэг байна.

Тус сельпогой магазинуудай продавецүүд Ждановай, Логовскиин нэрэмжэтэ колхозуудай полевой станууд болон фермэнүүд дээгүүр таһалгаряагүй ябажа, худалдаа наймаа эмхидхэнэ. Тарилгын хүдэлмэриин эхилһэнһээ хойшо олон дахин поли дээрэ гаража, зуруул, тамхи, дабһа, нииткэ, сай, сахар болон бусад товарнуудые худалдажа, колхознигуудай, механизаторнуудай эрилтые хангана.

Н. Цыбенов.

Библиотекэнүүдэй хүдэлмэридэ анхарал ехээр хандуулха

(Селькорнуудай бэшэгүүдэй шэнжэлэл)

Ажалшадые коммунистическээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ библиотекэнүүд ехэхэн үүргэ дүүргэнэ. Библиотекэнүүд үргэн ниитэ арад зоной дунда ном тарааха, тэдэнние политическэ, естественно-научна, уранһайханай, хүдөө ажахын, техническэ ба бусад литературатай танилсуулха гэһэн хүндэтэ зорилготой. Тиимэһээ библиотекэнүүдэй хүдэлмэреэр һонирхохо, тэдэнние саг үргэлжэ хүтэлбэрилхэ ба тэдэндэ туһаламжа үзүүлхэ гээшэ ехэ удхашанартай.

Теэд манай республикын зарим хүдөө нютагуудта библиотекэнүүд муугаар хүдэлмэрилжэ, ажалшадай эрилтые хангажа шаданагүй. Энээн тухай манай редакцида селькорнууд мэдээсэнэ.

Хориин аймагһаа манай селькорой мэдээсэһэнэй ёһоор, аймагай библиотекэдэ хүсэд анхарал хандуулагданагүй. Аймагай Соведэй гүйсэдкомой культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриин таһаг тус библиотекэдэ хэрэгтэй туһаламжа үзүүлнэгүй, хүдэлмэреэрнь һонирхоногүй. Тус таһагые даагша нүхэр Мангатханов библиотекын гэр соо уранһайханай самодеятельностиин кружогой репетици хэхэ гэжэ захиралта үгэһэн байна. Иимэ ушар нэгэнтэбэшэ үзэгдэнэ.

1940 ондо Яруунын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхоз шэнэ, һаруул зохид библиотекэтэй болоһон байгаа. Мүнөө эндэ 600 гаран элдэб номууд бии. Библиотекын хүдэлмэриие һайнаар эмхидхэхэ бүхы арга боломжын бии байбашье, тэрэнь ашаглагданагүй. Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Банзарон библиотекын үүргые тоодоггүй байна. Тэрэ хадаа библиотекарь Дымбрыловтэ даабари үгэжэ, үдэр бүри ондоо ажалда эльгээнэ. Тиимэһээ энэ библиотекэ ходо хаалтатай байна гэжэ нүхэр **Шагдаров** мэдээсэбэ.

«Юунэй тулада библиотекэ байдаг юм?»—гэжэ нүхэр **Сультимов** асууна. Заиграйн аймагтахи Ильκын механизаторска кадрнуудые бэлэдхэхэ һургуулиин курсантнууд занятиингаа һүүлээр ном уншахые ехэ хүсэнэ. Теэд энэ хүсэлэнгынь бэелүүлэгдэнэгүй. Эндэхи библиотекэһээ ном абажа уншаха аргагүй юм. Библиотекын номууд шкаф соо хаалтатай байдаг. Тэндэ ямаршье номуудай байһые мэдэхын аргагүй. Мүн эндэ шэнэ газетэ, журналнууд үгы байдаг. Библиотекые даагша нүхэр Матхеева уншагшадта шэрүүнээр хандана. Хүнэй шэнэ газетэ уншаха гэхэдэ, «ойронь бү хүрэгты» гэжэ шэрүүнээр харюусадаг. Юунэй тулада библиотекэ байдаг юм гэжэ ажалшад асууха ёһоороо асууна.

Курумканай аймагай центртэ библиотекэ үнинһөө хойшо бии байдаг. Тус библиотекэ жэл бүри шэнэ номуудаар баяжана. Теэд библиотекын ном уншагшадай тоо, юундэшьеб, олошорногүй. Жэшээлхэдэ, 1952 ондо уншагшадай тоо 900 гаран хүн байһан аад, энэ жэлэй 1-дэхи кварталда 450 хүн болошоо. Энээнэй шалтагаан юуб гэхэдэ, библиотекэ муугаар хүдэлмэрилнэ, ном уншагшадай эрилтые хангажа шаданагүй. Библиотекэ соо газетэ, журналнуудые уншаха, ном абаха услови байгуулагдаагүй. Стол, стулнууд хомор, үдэшэндөө муу гэрэлтэй байдаг. Эндэ ехэ шууяатай, мүн гадар хубсаһа үлгэхэ газар үгы юм.

Гадна, библиотекын хүдэлмэрилэгшэд уншагшадта шэнэ номуудые дурадхадаггүй, ажалшадай дунда ном тарааха хэрэгтэ тон бага анхарал хандуулна. Тэдэнэр хүнэй ном эрижэ срээ һаань, үгөөд лэ өөрынгөө ажалые дүүргэнэ. Библиотекэ соо номуудай список үгы байна, выставкэ, монтажнууд эмхидхэгдэнэгүй. Үнгэрэгшэ жэлэй турша соо эндэ миин гурбан монтаж хэгдэһэн байгаа. Библиотекын хүдэлмэрилэгшэд уншагшадай конференци үсөөн үнгэргэнэ. 1953 оной 1-дэхи квартал соо ганса «Таряа хадалга» гэһэн Г. Николаевагай романаар конференци болоо һэн. Теэд тус конференци бэлэдхэлгүйгөөр хэгдэһэн дээрэһээ муугаар үнгэргэгдэһэн байна. Библиотекые даагша нүхэр Ринчинова эдэ дутагдалнуудые усадхалгада анхарал багаар хандуулна. Мүн аймсоведэй гүйсэдкомой культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриин таһаг энэ асуудалаар һонирхоногүй. Энээн тухай манай редакцида селькорнууд **Доржиев, Дармаев** бэшэһэн байна.

«Уншагшадай тоо олошорногүй» гэһэн гаршагтай бэшэг соогоо нүхэр **М. Мункуева** иигэжэ мэдээсэнэ: Кяхтын аймагай Энгельсын нэрэмжэтэ колхозой библиотекарь Ганжурова ажалдаа хайша хэрэгээр хандана. Тус библиотекэдэ уншагшадай конференци, литературна вечер эмхидхэгдэнэгүй. Тиимэһээ библиотекын ном уншагшадай тоо ехэ үсөөн.

—Бичурын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ томодхогдоһон колхоздо мүнөө болотор библиотекэ үгы байһаар,—гэжэ селькор **Ринчинов** мэдээсэнэ.—Энэ колхоз аймаг соогоо эгээл томо колхозуудай нэгэниинь юм. Эндэ олон ажалшад ажаһуудаг. Колхозой дүрбэн бригадын ажалшад, долоон жэлэй һургуулиин багшанар ба бусад албахаагшад ном абажа уншаха аргагүйдэнэ. Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Бадмаев, партийна организациин секретарь нүхэр Синицын колхоздо библиотекэ эмхидхэхэ хэрэгые тоодоггүй байна.

Зарим библиотекэнүүд хүдөөгэй культурна гуламта үшөө болоогүй, ажалшадай эрилтые муугаар хангана гэжэ эдэ селькорнуудай бэшэгүүд элирүүлнэ.

Эдэ дутагдалнуудые эрид шууд усадхаха, библиотекэнүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ зорилго аймсоведүүдэй гүйсэдкомуудай культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриин таһагуудай, колхозуудай парторганизацинуудай урда табигдана.

Селькорой материалаар хэмжээ абтаба

...играйн аймагай «Улаан Эрхи» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр ...инов хүдөө ажахын артелиин ...вые бүдүүлигээр эбдэнэ, колхозникуудай хамтын суглаанай зүбшөөлгүйгөөр ниитын мал ба зөөриие ...нэ, өөрынгөө гэмтэ ябадалые далдалха зорилгоор малай бүридхэл бусайдуулаа гэжэ ...ай редакцида бэшэһэн бэшэг ...о тус колхозой гэшүүд мэдээ...н байгаа.

Заагдаһан баримтануудые шалгажа үзөөд, зохихо хэмжээ абахын тула тус бэшэг БМАССР-эй Хүдөө ажахын министерстводэ эльгээгдэһэн юм.

Манай редакцида министерствын мэдээсэһэнэй ёһоор, хэлэгдэһэн баримтанууд шалгалтаар булта тодоржо, КПСС-эй Заиграйн айкомой бюрогой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Энэ оной апрелиин 22-то үнгэргэгдэһэн колхозникуудай хамтын суглаанай тогтоолоор хүдөө ажахын артелиин Уставые эбдэһэнэй, колхозые хангалтагүйгөөр хүтэлбэрилһэнэй түлөө нүхэр Башинов түрүүлэгшын уялгаһаа сүлөөлэгдэбэ. Гадна, хүдөө ажахын артелиин Уставые эбдэһэн гэмтэ хүнүүдые харюусалгада хабаадуулхын тула шалгалтын материал Заиграйн аймагай прокурорто үгтэһэн байна.

ТЕАТР

„НОМГОН ДОН" ГЭЖЭ ОПЕРО

...нинэй орденто Бурят-Монгол ...гүрэнэй оперо ба баледэй ...Сталинска шангай лауреат ...зержинскиин «Номгон Дон» ...оперо табиба. Зүжэгые найруулан табигшад: дирижер В. В. ...ескул, табигша-режиссер ...Р-эй Арадай артист, Сталинска ...ай лауреат Г. Ц. Цыдынжапов ...ранзурааша БМАССР-эй ис...твын габьяата ажал-ябуулагша ...Тимин гэгшэд байха юм.

...омгон Дон» гэдэг оперо суута ...скэ оперо мүн. 1935 оной ок...ь һарада ленинградска Бага ...о театрта анха түрүүн най...гдан табигдахаһаа хойшо энэ ...арад зондо тон дуралуулма ...ар зандаа. И. Дзержинскиин ...оперын суурда гаража, арадай ...а алдаршаһан ушар юунһээб ..., тус зохёол гүнзэгы идейно...ическэ удхашанартай, драма...ическа найруулгынгаа талаар ...хурса, ажабайдал харуулһан ...нүүдынь аржагар тодо, хүг...ынь хүсэтэй ба ирагуу һайхан .... Гражданска дайнай ба ара...революционно һанал бодолой ...тын темэ энэ оперо дотор ма...советскэ оперно творчествын ...ээ түрүүшынхеэ бодото һай...найруулагдаһан юм.

...омгон Дон» гэдэг оперо дотор ...Россин һүүлэй үеын байдал ...болгон абтажа бэшэгдээ, за...үзэгдэлнүүдынь империалисти...дайнай үедэ Карпатада авст...а фронт дээрэ нүгөө үзэгдэл...ынь гражданска дайнай үедэ ...ска станцида болоно.

...ерын либреттые композиторай ...Дзержинский зохёогоо. Мэ...советскэ уранзохёолшо Ми...Шолоховой «Номгон Дон» гэжэ роман тэрэ либреттын үндэһэ һууринь болоһон байна.

Композитор болбол өөрынгөө зохёолые героико-эпическэ хронико гээшэ гэжэ хараалан бэшэһэн дээрэһээ оперынгоо лирическэ талые хүсэтэй болгохые хүсэһэн байха юм. Тэрэнь хүгжэмэй хүтэлбэрилхы эшэ үндэһэн болонхой. «Номгон Доной» лирическэ талань хуушанай оперно творчестводо тогтомол заңгаар бэшэгдэһэн бэшэ юм. Автор хадаа анха түрүүн Аксинья, Григорий ба Наталья гурбанай дурлалсаанай драмые гол болгон бэшэхэдээ, тэрээгээр дамжуулан тэрэ үеын байдалые, станциин хасагуудай хоорондын ангиин тэмсэлые шадамараар харуулаа. Оперын дүүрэхэ тээшээ дүтэлхэ бүри хүгжэмэйнь героико-эпическэ талань улам үргэдэжэ, тон хүсэтэй болоно. Илангаяа һүүлшынь үзэгдэл бүримүһэн арадай революционно тэмсэлдэ зорюулагданхай (фронт дээрэ солдадуудай буһалгаан болоно, Петроградта революци болоһон тухай соносхогдоно, станицада гражданска дайн эхилнэ).

Образно, реалистическэ ба ойлгосотой байһан ушар «Номгон Доной» арсашагүй һайн талань мүн. Энэ һайн талань И. Дзержинскиин зохёолые суурхуулан алдаршуулжа, советскэ оперно творчествын саашадаа хүгжэлтэдэ тон ехэ туһа нүлөө хүргөө.

1936 оной январь һарада ленинградска Бага оперно театрын Москвада гастроль хэжэ байха үедэ «Номгон Дон» оперые И. В. Сталин В. М. Молотов хоёр хараһан юм. Тэрээн тушаа ТАСС-эй мэдүүлгэ дотор иигэжэ хэлэгдэнэ: «Гурбадахи актын һүүлээр Сталин Молотов хоёр зүжэгэй авторнуудаар хөөрэлдэбэ. Хөөрэлдэхэ зуураа Сталин Молотов хоёр советскэ оперо зохёожо байгаа театрын ажалда һайн сэгнэлтэ үгэжэ, «Номгон Дон» оперые идейно-политическэ талаараа нилээд сэнтэй зохёол гэжэ тэмдэглэбэ».

Һүүлэй жэлнүүдтэ советскэ оперно драматургиин зохёолнуудта манай театрын анхаралаа табидаг болоһониинь баярлуулмаар. Ю. Мейтусэй «Залуу гварди», С. Ряузовай «Саянанай хормойдо» гэжэ зүжэгүүдэй удаа И. Дзержинскиин «Номгон Дон» гэдэг оперые һайнаар найруулан табиһаниинь һайшаалтай. Энэ хадаа театрын творческо хүдэлмэрилэгшэдэй ургалтые тэмдэглэн гэршэлжэ, манай үеын байдалда зорюулагдан зохёогдоһон гүнзэгы удхатай, уранһайхан найруулгатай зохёолнуудые табижа, арад зондоо харуулха гэһэн тэдэнэрэй зорилгые элирхэйлнэ.

«Номгон Дон» гэжэ зүжэг театрын амжалтануудай нэгэн гэжэ хэлээ һаа алдуу болохогүй. Зүжэгэй гол хүсэниинь гэбэл, эрэлхэг дорюун, зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ, һонирхолтой сценэнүүд болоно. Илангаяа хасагуудай дундахи ангиин тэмсэлэй ургалтые, тэдэнэй дундаа илгаран хубаарһаниие эли тодоор харуулһаниинь һайшаалтай. Энээн тушаа хэлэхэдэ, нэн түрүүндэ олониитын хабаадалсадаг сценэнүүд — гурбадахи, табадахи ба зургаадахи картинанууд һайнаар табигдаба гэхэтэй хамта, нэгэдэхи картина—Пантелей Мелеховэйдэ боложо байһан хурим нилээд зохидоор табигдаа гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Режиссер, СССР-эй арадай артист Г. Ц. Цыдынжаповай оперын гол шухала газарнуудыень бүри хүсэтэй болгон элирүүлхэһээ гадна, һулашаг газарнуудые һайжаруулжа табиһанай ашаар энэ туйлагдаһан байна.

«Номгон Дон» гэдэг оперо бэлигтэй залуу дирижер В. В. Маймескул гэгшын түрүүшын томо ажал мүн. Энэ харюусалгатай оперо табижа, залуу дирижер өөрынгөө творческо ургалтые харуулаа. Тэрэнэй хүтэлбэри доро театрын оркестр юрэнхыдөө һайнаар, хүнэй зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмөөр наадабашье, зарим газартаа бодото хүсэтэй боложо шадаагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энэ хадаа залуу дирижерые саг үргэлжэ өөрынгөө мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлхэ ба саашадаа һурахыень уялгална. Дирижер болбол хүгжэмэй зохёолой үндэһэ һуурие элирүүлэн, манай советскэ геройнуудые тэмсэлдэ зоригжуулан байдаг шухала хүсыень дүүрэн тайлбарилжа, шагнагшадта дамжуулха зорилготой.

БМАССР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагша, уранзурааша А. И. Тимиинэй ажал гол түлэб реалистическэ удхашанартай, зохёолойнгоо ба зүжэгэйнгөө стильтэй тааруу, илангаяа гурбадахи, табадахи ба зургаадахи картинануудай шэмэглэлтэ һайнууд байна. Гэбэшье, нэгэдэхи ба хоёрдохи картинануудай зурагууд хүсэд тааруу зохистой гэжэ хэлэхын аргагүй.

Зүжэгтэ хабаадагшадай олонхидынь актерско мэргэжэлэйнгээ талаар нилээдгүй амжалта туйлажа, улам шадабаритай болоһоноо харуулаа. «Номгон Дон» оперын образуудые гүнзэгы һайнаар тайлбарилхын түлөө тэдэнэй бэеэ бэлдэһэниинь элитэ харагдаба. Артистка О. Фурс Аксиниин образые харуулхадаа үнэншүүлмэ тодо хурса зүйлнүүдые олоһониинь лабтай. Империалистическэ дайнай соносхогдоһон тухай генерал Лестницкиин мэдээсэл дуулажа, Григоритоёо хахасаха болоһоноо мэдэрһэн сценэ, Григорий фронт дээрэ наһа бараа гэһэн бэшэг асаржа ерэһэн Наталитай уулзалга, нарай заахан басагаяа үхүүлэн алдаһанай һүүлдэхи үлгын дуун-вокализ (үгэгүй аялга) мартагдашагүй хүсэтэй.

Артист Н. Садовский Григориин образые наадахадаа, өөрынгөө шадабариие хүсэд харуулжа шадаагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Садовскиин наадаһан Григорий хурса тодо бэшэ болоо. Артист хадаа образые гүнзэгыгөөр тайлбарилхын орондо, наагуур, газаа талаһаань харуулаа. РСФСР-эй габьяата артистка К. И. Гомбоева-Языкова Наталиин образые дуунайнгаашье, сценическэшье талаараа үнэмшүүлмээр наадажа шадаһаниинь арсалтагүй. Артистка хадаа илангаяа энэ образ байгуулха зуураа элитэ амжалта туйлаба. Баян хасаг, һамгаша, «патриот» Митькын образые УССР-эй арадай артист А. М. Колобов тодо һонороор харуулаа. Григориин нүхэр Мишук гэдэгэй ролиие артист В. Ниманд үнэмшэлтэй, зохид хүнгэнөөр наадажа, шагнагшадые һонирхуулба. Үбгэн Лестницкиин ролиие артист Д. Дугаров, тэрэнэй хүбүүн Е. Лестницкиин ролиие артист Д. Кириченко гэгшэд яһала һайнаар наадаа. Үбгэн хасаг, Григориин эсэгэ кулак Пантелей Мелеховэй ролиие артист Т. Карпов гэгшын һайнаар наадаһаниинь элитэ байба. Оперын дүүрэхэ тээшэ заһаржа, зүб мүртөө орожо захалһан Лестницкитэнэй зарса Сашкын ролиие артист В. Таланкин ехэ һониноор наадаа.

И. Дзержинскиин оперо болбол арадай дуунай аялга ехээр хэрэглэжэ бэшэгдэһэн оперо байха юм. Оперын олонхи картинанууд орёо бэрхэ хоорнуудаар элбэг. Тэрэнииинь гэхэдэ, «Нарата, сэлмэг хүхюун үдэр», «Ой, омог даа, манай Номгон Дон», олондо мэдээжэ болоһон «Хизаарһаа хизаар хүрэтэр» гэхэ мэтэ болоно. Театрын хоор тоогоороо үсөөншье һаа, хормейстер М. Е. Эпштейнэй хүтэлбэри доро нилээд амжалта туйлаһаниинь харагдаба. Оперын орёо бэрхэ хоорнууд сценэ дээрэһээ һайнаар дуулагдаба.

Театрын хоор бага бэшэ, харюусалгатай ажал хэнэ. Хэды тиимэ гэбэшье, энэ коллективые бэхижүүлхэ тухай театрын дирекциин һаналаа табидаггүйнь гайхалтай. Оперо бүхэндэ хоорой, илангаяа эрэ голосуудай тон үсөөн байһан дээрэһээ тэрэнэй шанар муудана. Хэрбээ энэ тэды хоортой саашадаа үлдэхэ гэбэл, томо томо оперонуудые табиха хэрэгтэ һаад түбэг ушаруулханъ дамжаггүй. Театрын дирекци ба Искусствын хэрэгүүдые эрхилхэ управлени энээн тушаа анхаралаа табижа, болохотой хэмжээ абаха зэргэтэй гэжэ һанагдана.

«Номгон Дон» оперын нэгэдэхи картина—Григориин хурим дээрэхи танцануудта хабаадалсаһан балет (балетмейстер Киргизскэ ССР-эй габьяата артист В. Козлов) гүнзэгы удхатай, һонирхол ехэтэй танцануудые табяагүй, ехэнхидээ ёһо дүүргэһэниинь гайхалтай байна. Баледэй коллективтэ тусгаар балетнэ зүжэг гол шухала гэбэшье, оперно зүжэгүүдтэ балетнэ номернууд мүн бага бэшэ удхатай. Тиимэ дээрэһээ оперно зүжэгүүдэй балетнэ номернуудта харюусалга багатайгаар хандажа болошогүй.

«Номгон Дон» гэжэ оперые юрэнхыдөө һайнаар табижа, театрын коллектив элитэ амжалта туйлаһаниинь арсашагүй. Тэрээгээрээ һанаа амарангүй, саашадаа тэдэнэр улам һайнаар, оролдосотойгоор ажаллаха бэзэ гэжэ найдая.

Намжил **БАЛДАНО**, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагша, драматург.

АРАДАЙ ДЕМОКРАТИИН ОРОНУУДТА

Румынска столица мүнөө ямар бэ, хожомоо ямар болохоб

Хуушанай Бухарест капиталистическэ гүрэнүүдэй бусад столицанууд шэнги янза түхэлгүйгөөр баригдаһан город байһан юм. Тэрэнэй ажал хэрэгэй район гэдэг — центральна хубинь ямаршье түсэбгүйгөөр баригдаһан олон янзын гэрнүүдтэй байдаг һэн. Американска янза баримталан баригдаһан түхэл муутай олон дабхар гэрнүүдэй хажууда гостиница, кафе, ресторан болон муу-суутай газарнуудай жэжэхэн эзэдэй жааханууд ба тулюур муу гэрнүүд зэргэлээд байдаг бэлэй. Городой тэрэ хубиин үйлсэнүүд хабшуу, мухарданги байгаа.

Бухарестдэ мүн ондоо районууд ба үйлсэнүүд байдаг һэн. Эдэнэр сэсэг набшаар ба садаар бүрхөөгдэһэн, баялиг ба болбосон зохид түхэлөөрөө бусад районуудһаа тусгаар илгардаг һэн. Таарамжатай зохидоор, гоё һайханаар баригдаһан виллэнүүд болон ордонууд эндэ байгаа. Зүгөөр эдэ үйлсэнүүдые хургаараа тооложо болохсор байһан юм. Гээгдэнги ба үгытэй ядуу оронии хүтэлжэ байһан бүхы хүнүүд — нефтепромышленностиин, банкнуудай, заводуудай эзэд, помещигүүд, томо биржэнүүдые эрхилэгшэд эндэ ажаһуудаг байгаа.

Гэхэ зуура, румынска столицын эгээн ехэ, олон зонтой хубинь тэрэнэй заха булангай хүдэлмэришэнэй поселогууд байһан юм. Эдэ кварталнуудынь хэлэжэ болошогүй хабшуу муухай, тэндэхи хүн зониинь тон үгытэй ядуу һуудаг, уһаар хангагдаагүй, канализацигүй, гэрэлгүй, ариг сэбэр сахигдадаггүй байһан юм. Урдань, эдэ бүгэдөөрөө Бухарестын тус районууд бусадһаа илгардаг байгаа һэн.

Ажалшадай засагай тогтоһоной хойто тээхи түрүүшын жэлнүүдһээ эхилэн столицын хүн зон байрын гэрнүүдые, городской ажахын шухала объектнүүдые һэргээн бодхоожо ба шэнэдхэн байгуулжа оробо. «Манай столицые орхигдоһон заха булангүй ба отог балгааһагүй город болгоё!» гэжэ Румыниин хүдэлмэришэнэй партиин табиһан уряае городой бүхы хүн зон халуунаар дэмжээ.

Үшөө 1948 оной тэн багаар Бухарестдэ 12 мянга шахуу байрын гэр бүрин һэргээн бодхоогдоо. Үшөө 2578 гэр һэргээн бодхоогдоһоо гадна, ехээр шэнэдхэгдэһэн байна. Столицын һандаргагдаһан олон промышленна предприятинууд, арадые хабаадуулха метод хэрэглэһэнэй ашаар һэргээн заһагдажа, продукци үгэдэг болоо.

Ажалшадай саг үргэлжэ ургажа байгаа материальна ба культурна эрилтэнүүдые хангаха тухай Румынска хүдэлмэришэнэй партиин, арадай правительствын эсэшэгүй оролдолго гаргадагай ашаар ороной эгээн ехэ городой шэнжэ түхэлынь жэл ерэхэ тудам хубилна. Анхандаа хооһон байһан газарта хэдэн олон сквернүүд ба паркнууд бии болоо. Городой захануудта байрын шэнэ гэрнүүдэй шэнэ шэнэ кварталнууд урган гараа. Троллейбусна, трамвайна, автобусно олон километр ута харгы зам заһагдаа. Городой захада ба ойро шадархи поселогуудта һуудаг зон гэрэл ба уһаар хангагдаа. Бухарестдэ газопровод оруулагдаа.

Һүүлэй жэлнүүдтэ аэропорт, Ажалай Бүгэдэнии тын конфедерациин, түмэрзамшадай театрнууд, Августын 23-най нэрэмжэтэ, Гривица, Ферентарь районуудта, Грозавешть, Рахова, Стяуа, Ватра Луминоаса поселогуудта байрын гэрнүүд, Эмилий Ирсын нэрэмжэтэ поликлиникэ, «Республика» гэжэ стадион, «Флоряска» гэжэ спортивна городок болон бусад олон объектнүүд баригдаһан байна.

Шэнэ промышленна предприятинууд городто бии болоо. Тэдэнэй тоодо: Г. Георгиу-Дежэй нэрэмжэтэ хубсаһа оёдог томо фабрика, «Динамо» завод, Тудор Владимирескугэй нэрэмжэтэ завод болон бусад ороно. Хуушан предприятинуудынь үргэдхэгдэһэн ба шэнэдхэн байгуулагдаһан байна. Бухарест ороной металл болбосоруулдаг ба машина бүтээдэг промышленностиин шухала центр болоо. Августын 23-най нэрэмжэтэ предприяти хадаа арадай-демократическа республикын улам хүгжэжэ байгаа амгалан экономидо хэрэгтэй вагонуудые, тролейбусүүдые, орёо машинануудые бүтээн гаргана.

Арадай Румыниин столица оронойнгоо научна ба культурна томо центр юм. Эндэ Румыниин Наукануудай академи, Бухарестскэ университет, политехническэ институт, М. Горькиин нэрэмжэтэ педагогическа институт, бусад олон дээдэ һургуулинууд бии. Тус городто опера ба баледэй театр, хэдэн олон бусад театрнууд, кинозалнууд бии. Королиин Котрочендохи ордон Пионернүүдэй ордон болгогдонхой.

«Буфтя» гэжэ кинематографическа центр, Бухарестскэ хүгжэмэй театр, Радиогой байшан, байрын шэнэ гэрнүүд баригдажа байна. Мүнөө жэлдэ барилгань дүүрэхээ байһан «Скынтейн байшан» гэжэ полиграфическа комбинат Бухарестын хүн зоной омогорхол, бүхы ороной омогорхол болоно.

Румынска столицын хүн зоной дуратайгаар амардаг газар—Снагов шадарай район юм. Урдань эндэ баяшуул сэнгэдэг, зугаалдаг байгаа. Мүнөө эндэхи амаралтын гэрнүүд, дачанууд, лодкын станцинууд ажалшан зоной аша туһада бүрин зорюулагдана. Дайнай хойто тээ, арад зониие хабаадуулха метод хэрэглэн Снагов хүрэтэр 13 километр утатай түмэр харгы баригдаһан байна. Мүн автобус хододоо ябажа байдаг. Энэ гоё һайхан ойтой ба нуурнуудтай газарта амаралтын үдэр бүхэндэ Бухарестын хэдэн олон мянган ажалшад гарадаг юм.

Городской ажахые болбосон зохид болгохо ба гуримшуулха талаар арадай засагай тогтоһонһоо хойшо ехэ юумэ хэгдээ. Гэхэ зуура, арадай-демократическа Румыниин столица — Бухарестын хүгжэлтэдэ, городые шэнэдхэн байгуулха единэ түсэбэй зохёогдоогүй байһан ябадал ехэ һаад ушаруулаа.

Арбан таба — хорин жэлэй турша соо Бухарестые социалистическээр шэнэдхэн байгуулха генеральна түсэбые научна үндэһэ һуури дээрэ зохёохо тухай тогтоол Румынска хүдэлмэришэнэй партиин ЦК ба Министрнүүдэй совет үнгэрэгшэ жэлэй эсэстэ гаргаһан байна. Тиихэдээ столицын хүн зоной тоо тэрэ үедэ 1.500—1.700 мянган хүн болохо гэжэ хараада абтаха юм. Ажалшадай ажабайдалай условиие үндэһөөрнь һайжаруулха зорилгоор, Румынска столицые социалистическэ байгуулалтын героическа үедэ таарахаар гоё һайхан город болгохо гэжэ тогтоол соо заагдаһан байна. Магистральнууд ба талмайнуудтань классическа, советскэ, румынска национальна архитектурын эрхим түхэлнүүдые баримталһан томо һайхан гэрнүүд баригдаха байна. Бухарестдэ метро баригдахаар хараалагданхай.

Арад зоной дурлан дууладаг Дымбовица мүрэнөөр суднаар ябадаг болохо юм. Энэ мүрэн шэнээр малтагдаха ехэ каналаар Дунай мүрэнтэй холбогдохо байна. Бухарест хадаа далайн суднануудай ородог порт болохо юм. Университетскэ ехэ городогой барилга эхилхэ, байрын гэрнүүд, һургуулинууд, клубууд, кинотеатрнууд ба бусад культурна эмхи зургаанууд бүри олоор баригдаха байна.

Городые тойруулан модон тариг-даха, паркнууд байгуулагдаха юм. Городой хүн зониие овощь, жэмэс болон эдеэ хоолой бусад продуктнуудаар хангажа шадаха ехэ ажахы байгуулагдаха юм. Бухарест шадарай һайхан районуудта ажалшадай культурнаар амархын тулада санаторинууд, дачанууд, уһанда орохо, лодкоор ябаха газарнууд нээгдэхэ байна. Эдэ нютагуудай нуурнууд ба сөөрэмүүд каналаар нэгэдүүлэгдэхэ юм.

Столицые социалистическээр шэнэдхэн байгуулха генеральна түсэб зохёохо хүдэлмэриие юрэнхыдэнь хүтэлбэрилхын тулада Румынска хүдэлмэришэнэй партиин генеральна секретарь, Министрнүүдэй соведэй түрүүлэгшэ нүхэр Г. Георгиу-Деж түрүүтэй комисси байгуулагдаа.

А. Шерстюк.

Англиин общинануудай палатада премьер-министр Черчиллиин хэлэһэн үгэ

ЛОНДОН, майн 12. (ТАСС). Рейтер агентствын дамжуулһанай ёһоор Англиин премьер-министр Уинстон Черчилль үсэгэлдэр общинануудай палатада гадаадын политика тушаа элидхэл хэбэ.

Премьер-министр гадаадын политикые Корейһээ эхилэн шэнжэлбэ. Черчилль иигэжэ мэдүүлээ: «Манай эгээн дүтын зорилго хадаа Корейдэ даб дээрэхи эблэрэлгэ туйлаха ябадал лаб болоно».

Эхэ орондоо бусажа ошохоёо айгаад үлэһэн 40 гү, али 50 мянган корейскэ пленэйхид тухай «ёһотой һайнаар» анхарал оролдолго гаргаха зорилгые табан гүрэнэй бэедээ даажа абаха тухай коммунистическэ шэнэ дурадхалые тэсэмгэйгээр ба анхаралтайгаар хаража үзэхэ шухала гэһэн һаналые Черчилль мэдүүлбэ.

Корейско-хитадай талын һүүлшын дурадхалнууд тушаа премьер Черчилль иигэжэ мэдүүлбэ: «Тэдэнэр хэлсээ хэхэ үндэһэ боложо шадахагүй юм гэжэ хараха шухала бэшэ байна».

Индо-Хитадтахи событинууд тухай Черчилль иигэжэ хэлэбэ: «Минии һанахада, сиамска хилэ тээшэ Вьетминэй сэрэгүүдэй частьнуудай гэнтын дабшалта хадаа Советскэ правительствын шэнэ хараа бодолдо таарахагүй, Соведүүдэй тухирһан хэмжээ-ябуулга тухай үгэ хэлэгдэнэ гэһэн тобшолол хэхыемнай баалха ёһогүй».

Һая таһалагдаһан англо-египетскэ хэлсээнүүд ба генерал Нагибаар толгойлогдоһон египетскэ правительствын мүнөөнэй хараа бодол тухай тогтон хэлэхэ зуураа, Черчилль хадаа Нагиб «бусадай захиралта дүүргэнэ» гэһэн һануулга хэбэ. Английска правительство египедтэй хэжэ байһан хэлсээндэ мүнөө хүрэтэр баримталһан хараа шугамые саашадаа үргэлжэлүүлхэ һанаатай байна хэжэ Черчилль ойлгуулба.

Германи тухай асуудалда орожо, тэрэниие «Европын гол проблемэ» гэжэ харуулаад, премьер-министр иигэжэ мэдүүлбэ:

«Советскэ Росси тушаа хани барисаата шиидхэлгэ гү, али амгалан харилсаанай эрхим услови туйлаха гэһэн манай хүсэлэй ямар ехэ байгаашье һаань, бидэнэр Баруун Германи тушаа бэедээ даажа абаһан уялгануудаа дүүргэхэеэ арсахые яажашье хараалнагүйбди».

Английска правительство Баруун Германиие милитаризацилха политика, Германиин хоёр боложо хубааралгын политика ябуулжа үргэлжэлхэ һанаатай байна гэжэ премьер-министрын эдэ үгэнүүдые ойлгохо хэрэгтэй гү?

Европейскэ хамгаалалтын нэгэдэлдэ Англиин хандалга тухай хэлэхэ зуураа, Черчилль хадаа Англи федеральна европейскэ системэдэ орохые хараалнагүй гэжэ баталан хэлээ. «Бидэнэр тэдэнэртэй хамтадаа ябанабди, гэбэшье тэдэнэй хубинь бэшэ байнабди» гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Черчилль һүүлэй үедэ Советскэ Россин хараа бодолой хубилһан ябадалда хамаарба. Премьер-министр иигэжэ хэлээ: «Магад тохёолдоһон зохистой байдалые болюулжа болохо ямар нэгэн ябуулгануудһаа гү, али мэдүүлгэнүүдһээ өөрынгөө мэдэлдэхи бүхы аргаар зайсаха, мүн Россин ба манай хоорондохи харилсаануудай һайжарһанай ямаршье тэмдэгые һайшааха гээшэ манай политика болоно.

Советскэ шэнэ правительствын зүгһөө хэгдэһэн хани барисаата хэдэн дохёонуудаар урмашанхай байнабди».

Хэрбээ бүхы юумэнэй шиидхэгдэтэр гэхэ гү, али тэдэнэй шиидхэгдээгүй сагта, Советскэ Росситай юушье шиидхэжэ болохогүй юм гэжэ тоолоо һаа, алдуу болохо байгаа гэжэ Черчилль мэдүүлбэ.

«Түбэгтэй хоёр гү, али гурбан асуудалнуудые шиидхэлгэ хадаа эб найрамдал хүсэгшэ ямаршье орондо туйлалта болохо байгаа».

«Хэрбээ ямар нэгэн үе соо тала бүхэн хадаа нүгөө талада зохихогүй бэшэ, харин зохихо юу хэжэ болохо тухай бодоо һаа, һайн байгаа» гэжэ премьер хэлэбэ.

«Россин аюулгүй байдалда байхатай хамта Баруун Европын сүлөөтэй ба аюулгүй байдалда байха шухала проблемэ шиидхэгдэжэ болохогүй гэжэ этигэнэгүйб».

«Уласхоорондын хэрэгүүдтэ тодорхойбэшэ ба бусайдалтай байдалай тохёолдобошье, гол гүрэнүүдэй хоорондо эгээн дээдэ нюурнуудай конференци удаан сагта хойшолуулагдангүйгөөр болохо ёһотой» гэжэ Черчилль мэдүүлбэ.

Энэ конференцидэ шадаал һаа, үсөөн тоото гүрэнүүд ба нюурнууд хабаадаха ёһотой гэжэ премьер үргэлжэлүүлэн хэлээ. Энэ уулзалга «гол түлэб официальна бэшэ, мүн нилээд хаагдамал ба тусгаарланги байха ёһотой».

Түгэсхэлдөө премьер-министр Черчилль «манай хүсэнүүдэй хэмжээгээр» английска сэрэгэй бэлэдхэлые дэмжэхэ гэжэ уряалба.

КОРЕЙДЭХИ СОБЫТИНУУД

АРАДАЙ АРМИИН ГЛАВНА КОМАНДОВАНИИН МЭДЭЭСЭЛ

ПХЕНЬЯН, майн 12 (ТАСС). Үнгэрһэн үдэр фронтнууд дээрэ ямаршье хубилалтанууд болоогүй гэжэ Корейскэ Арадай -Демократическа Республикын Арадай Армиин главна командовани майн 12-то мэдээсэбэ.

Мүнөөдэр зенитнэ частьнууд ба дайсанай самолёдуудые агнан буудагшад дайсанай 3 самолёт унагаагаа.

ПХЕНЬЯН, майн 13. (ТАСС). Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын Арадай армиин Главна командовани майн 13-да иигэжэ мэдээсэбэ:

Үнгэрһэн үдэр корейскэ Арадай армиин ба Хитадай арадай һайндуратанай частьнууд Пенандоной райондо дайсанда эсэргүү нютагай шанартай байлдаануудые хэбэ.

Мүнөөдэр зенитнэ частьнууд ба дайсанай самолёдуудые агнан буудагшад дайсанай хоёр самолёт унагаагаа.

Хитадай арадай республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр Чжоу-Энь-лайн протест

ПЕКИН, майн 12. (ТАСС). Синьхуа агентство иигэжэ дамжуулна:

Хитадай Арадай Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр Чжоу Энь-лай Хитадай агаарай хилые американска самолёдуудай дабаһан ба Хитадай гражданинуудые тэдэнэй алаһан ябадалда эсэргүү протест үсэгэлдэр мэдүүлбэ. Протест соонь иигэжэ хэлэгдэнэ:

Энэ оной майн 10 ба 11-дэ Корейдэхи США-гэй агрессивнэ агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй «Ф—86», «Ф—84», «В—26» ба «В—29» гэжэ американска 25 самолёдууд Хитадай агаарта гурба дахин нэбтэрэн орожо, Лакушао ба Аньдун дээгүүр ниидээд листовконуудые хаяһан, буудаһан, бомбодоһон байна. Американска самолёдууд 50 гаран бомбо хаяба, тиихэдэнь Хитадай 250 гаран гражданинууд алагдаһан, шархатаһан байна.

Энээнэй урда тээ, Хитадай агаарай хилые оло дахин дабаһанай, Хитадай гражданинуудые алаһанай ба шархатуулһанай һүүлээр, Холбоото Штадуудай правительствын хэһэн эдэ ябуулганууд бүри ехэ провокаци болоно. Бүхы хитад арад Холбоото Штадуудай правительствын энэ агрессивнэ гэмтэ шэнэ ябуулга тушаа гүн ехээр зэбүүрхэнэ. Тиимэһээ би Холбоото Штадуудай правительствода эрид протест мэдүүлхээр түлөөлэгдэбэб.

Бүхы дэлхэйн арадууд Корейдэ даб дээрэхи эблэрэлгэ хэхые халуунаар хүсэнэ. Сэрэгэй пленэйхид тухай бүхы асуудалые шиидхэхэ, Корейдэ даб дээрэхи эблэрэлгэ туйлаха ябадалда туһалха зорилгоор, Хитадай Арадай Республикын арадай центральна правительство ба Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын правительство өөһэдынгөө 1953 оной мартын 30 ба 31-нэй мэдүүлгэнүүд соо үнэн зүб дурадхал хэһэн байна. Энэ дурадхал даб дээрэхи эблэрэлгэ хэхэ тухай үни хада таһалагдаһан хэлсээе һэргээхэ ябадалда хүргөө. Тэрээнһээ гадна, даб дээрэхи эблэрэлгэ хэхэ тухай хэлсээндэ хабаадагша корейскэ Арадай армиин ба Хитадай арадай һайндуратанай делегаци сэрэгэй пленэйхидые нютагтань бусааха тухай бүхы асуудалые шиидхэлгэдэ зорюулагдаһан конструктивна хоёр түсэб дурадхаһан байна. Мүнөө Корейдэ даб дээрэхи эблэрэлгэ хэхэ тухай хэлсээнэй боложо байхада, Холбоото Штадуудай правительство Хитадай агаарай хилые дабахын ба Хитадай гражданинуудые алахын тула өөрынгөө авиацие эльгээнэ. Холбоото Штадуудай правительствын эдэ хорото ябуулганууд Корейдэ даб дээрэхи эблэрэлгэ хэхэ тухай хэлсээндэ нүлөөлхэ ба Корейдэ даб дээрэхи эблэрэлгэ хэхэ гэһэн бүхы дэлхэйн арадуудай халуун эрмэлзэлгые доромжолхо һэдэлгэ болоһониинь тодорхой харагдана. Гэбэшье, Холбоото Штадуудай правительствын энэ һэдэлгын буруу һүрэхэ байһаниинь лабтай. Эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ хитад ба корейскэ арадуудай дура хүсэлынь бата, хэлбэришэгүй байна.

1953 оной майн 11.

Генерал Риджуэй тушаалһаа гараба

ПАРИЖ, майн 12. (ТАСС). Франс Пресс агентствын мэдээсэлһээ харахада, Европодохи Хойто-атлантическа союзай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй главнокомандалагша генерал Риджуэй американска армиин штабай начальнигай тушаалда томилогдоһонтой дашарамдуулан тушаалһаа гараба. Риджуэйн орондо американска генерал А. Грюнтер томилогдоо.

ЭДИР МИЧУРИНЕЦУУД

Улан-Удын басагадай № 3 дунда һургуулиин эдир натуралистнуудай кружок һурагшадай дунда суутай болонхой.

Энэ кружогто ябалсаха зуураа һурагшад ботаника болон зоологиин урогуудта үзэһэн материалнуудаа гүнзэгыгөөр шудална.

Тэдэнэр биологическа кабинет соогоо ургуулһан элдэб янзын ургамалнуудые шэнжэлхэ зуураа байгаалиие шэнэдхэн байгуулагша И. В. Мичуринай һургаалые шудалан, практическа туршалгануудые хэнэ.

Хабарай ерэхэтэй сасуу натуралистнуудай хүдэлмэриин халуун үе захалба. Мүнөө тус кружогойхид помидорой рассадник ургуулжа, мүн элдэб янзын ургамалнуудай үрһэнэй шанарые шалгажа, хартаабхын яровизаци гэхэ мэтын хүдэлмэринүүдые хэжэ байна. Мүнөө жэлдэ һургуули шадарайнгаа участогто тэдэнэр огородой бүхы культурануудые тариха юм.

Кружогые хүтэлбэрилэгшэд БМАССР-эй габьяата багша Е. Н. Абросимова, А. П. Дубровская гэгшэд газар элдүүрилхэ, тарилгынгаа талмайда үтэгжүүлгэ хэхэ ба урга... нуудые тариха хүдэлмэри... натуралистнуудта үнэтэ ... шөөлнүүдые үгэнэ.

Һурагшадые агротехника... гүнзэгыгөөр танилсуулхын ... лөө һургуули шадарай у... тогта полевой севооборот ... дэхэ юм.

Һургуулиин дэргэдэ э... мичуринецуудай кружок ... хидхэгдэһээр 15 шахуу ... болоо. Энэ сагай хугасаа ... хэдэн зуун һурагшад ми... ринска һургаалые шудал... байна. Тэдэнэй нэгэ зари... ниинь ботаник ба биолог... дай мэргэжэлые шэлэн аб... Жэшээлхэдэ, энэ һургуул... дүүргэжэ гараһан ... хүн республикын һургуу... нуудта ботаника ба биол... заадаг багшанар болонх... Һурагша А. Карызнова ... кутска хүдөө ажа... институт дүүргээд, му... Улан-Удын зооветинститу... хүдэлмэрилжэ байна. Һур... шад И. Тютрина ба Г. Мас... кова гэгшэд Доржи Банза... вай нэрэмжэтэ педагогиче... институт дүүргээд, түрэл һ... гуулидаа ботаника ба зоол... заанад.

В. Шитиков

Футболоор городой түрүү һуури эзэлхын т...

Майн 13-да футболоор городой түрүү һуури эзэлхын түлөө ээлжээтэ уулзалга болобо.

«Динамо» стадионой эзэд «Пищевик» обществын футболистнартай уулзаба. 20 минутын туршада болоһон үсэд шанга тулалдаанай удаа пищевигэй добтологшо Лодыженский түрүүшын бүмбэгэ динамынхидай ворота руу сохижо, тоо нээбэ. Нааданай түрүүшын хахадые пищевигэйхид 3 : 0 гэһэн тоотойгоор дүүргээ.

Мүрысөөнэй хоёрдохи хахад 1 : 1 тоотойгоор дүүрэжэ, «Пищевик» обществынхид 4 : 1 гэһэн тоотойгоор илаба.

Мүн «Динамо» стадион ... «Строитель» ба «Мотор» об... вынхид уулзаад, «Мотор» об... вынхид 6 : 1 очко абажа, ш... байна.

«Локомотив» стадион дээрэ ... һон уулзалгада «Буревестни... «Локомотив» обществынхид ... даад, тэнсээ.

«Пищевик» стадион дээрэ ... да» ба «Красное Знамя» об... вын физкультурнигууд уулзаа... 4 : 3 гэһэн тоотойгоор звез... хид шүүһэн байна.

Е. Никол...

Түрүүшын дальбараанууд

Бичурын шубуунай-инкубаторна станци Бичурын ба Кударын аймагуудай колхозуудай шубуу үсхэбэрилхын тула жэл бүхэндэ 100 шахуу мянган дальбараа үгэхэ байна.

Мүнөө жэлэй сезоной эхилһэнһээ хойшо 30 гаран мянган үндэгэ инкубаторто оруулжа, мүнөө ...шын арба шахуу мянган д... раа абаба. Тэдэ дальбараа... Бичурын аймагай XIX партсь... Ждановай нэрэмжэтэ болон «... щиту мира» колхозууд абаһа... на.

Н. Петровс...

ЗАҺАБАРИ

Манай газетын майн 13-най номерто республикын аймагуудта хабарай тарилгын ба пар хахалалгын ябаса тухай мэдээн соо хоёрдохи графада Яруунын аймагай 37 гээшые 87 гэжэ заһажа уншаха тэй.

Реда...

Манай газетын удаадахи ... майн 17-до гараха.

Редактор Б. Ц. ЦЫЖИП...

Мүнөөдэр кино театрнуудта

«ПРОГРЕСС» кинотеатрта — шэнэ уранһайханай фильм **«Лес»** I сери (12, 16, 20 часта), II сери (14, 18 ба 22 часта).

«ЭРДЭМ» кинотеатрта — «Вр... (11 ч. 30 м.), **«Возвращение В... Бортникова»** (14, 16, 20 ба 22 ...), **«Мечта сбылась»** (18 ба 23 ч. 3...

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—23, заместителя редактора—7-85, отв. секретаря — 3-23. Отделов: партийной жизни, сельского хозяйства 10-17, пропаганды и переводов 6-84, культуры и быта, промышленности—4-52, мест. информации и писем—11-05. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00536. Типография Управления по делам полиграфической промышленности, издательства и книжной торговли при Совете Министров БМАССР.